

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESTNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena :

Na celý rok -- -- 4 koruny -- hal.

Na pol roka -- 2 " -- "

Na štvrt roka -- 1 " 20 "

Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor :

Dr. ALEXANDER ERNSZT,
páp. komorník.

Majiteľ a vydavateľ :

JAN MOLNÁR.

Redakcia a vydavateľstvo :

Budapest, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám.
sem sa majú posielat' predplatky, jako dopisy do novin
ohlásky a náhodné reklamácie. Cena jedného 4 stúpcového
malého riadku je 20 hl. Rukopisy sa naspak nedávajú.

Augustin Fischer-Colbrie.

Nový pomocník biskupský v Košicách.

Prozreteľnosť božská a múdrosť kráľa uhorského sbor biskupský vlasti našej obohatili novým údom, ktorý už doposiaľ tak čnosťami kňazskými ako i všestrannou a hlbokou vedomosťou, ako slnce jasne skvel sa na blankytcirkve katolickej. Za pomocníka biskupa ku staručkému biskupovi košickému vymenovaný dr. *Augustin Fischer-Colbrie* vysvätený bol za biskupa kroz arcibiskupa a pápežského nunciusa knieža Granito di Belmonte dňa 12. marca vo Viedni. Vymenovaniu tomuto tešia sa nielen veriaci biskupstva košického lež i všetky smerodajné kruhy celej krajiny, bo novovymenovaný a včul už posvätený biskup pravou ozdobou je kňazstva uhorského.

Vynika on ako človek nad ľudí obecného druhu. Vedomosť a hlbokú učenosť jeho obdivujú so všetkým právom i tie najväznejšie ústavy vedecké cudzozemska. Je on priateľ spisovateľstva a sám spisovateľ dobrého mena. Čo krásnu dušu jeho ozdobuje je neúhonná láska k blížnému. Opustení, nešťastliví, chudoba a predovšiem trieda robotnícka mali v ňom doposiaľ, bez rozdielu láskavého ochranca, podporovateľa a otca. K blahoželaniu je teda veriacim biskupstva košického, že v novovymenovanom biskupovi pomocníkovi, ktorý pozdej dľa určenia Božieho i biskupstvo jejich spravovať bude, dal Všemohúci chudobným podporovateľa, utrápeným láskavého otca, zarmúteným a pod ťažkým bremenom života vzdychajúcim potešiteľa

a všetkým horlivého pastiera. — Novovymenovaný vynika nadovšetko ako kňaz. Je on kňaz veľiký dľa srdca Božieho v pravom smysle slova. Ako správca semenišťa vychovával poverenú sebe mládež, túto budúcnosť cirkve v pravom duchu Ježiša Krista. Svätým i čistým životom kňazským obrátil na seba pozornosť kruhov nádvorných, tak že vymenovaný bol za učiteľa náboženstva osirotenej arcikňazne Alžbety Marie, dcéry nebohého dediča koruny Rudolfa. Vymenovanie jeho srdečnou radosťou prijíma nielen biskupstvo jeho, lež i katolícky ľud celého Uhorska.

Augustin Fischer-Colbrie narodil sa v Zselézi a má včul 42 rokov. Školy odbavil v Prešporoku, v Ostrihome a na iných ústavoch cudzozemska. Rodičia mu žijú v Ostrihome. 1886 vysvätený bol za kňaza. Ako kaplán účinkoval v Budapešti. Dva roky strávil na dvore kniežata, arcibiskupa a primáša kardinála Jána Simor. 1890 vymenovaný bol za nádvorného kaplána. pozdej za kanoníka ostrihomského a preláta.

Daj Bože aby splnily sa všetky snáhy a túžby tohoto k vysokým cieľom povolného miláčka Srdca Božieho. Nepoškrvnene počatá Matka Božia Maria, ktorú v živote vždy horlive ctíl a oslavoval, buď mu na pomoci v novom úrade jeho. Požehnanie Všemohúceho nech sprovádza všetky kroky jeho a sverení mu veriaci nech svedomíte nasledujú apoštolské jeho učenie.

Nech nový biskup tento blažene žije cez mnohé roky, ku šťastiu a večnému blahu nepočteným tisícim!!!

Na pred opozícia!

Smutné a smiešné čo sa u nás robí. Pred voľbami vyzvali národ aby povedal, či schvaľuje násilenstvo Tiszové a ten ošklivý liberalizmus, ktorý drhne a zdiera nás blízko štyridsať rokov. A národ tak súdil, že liberáli — dosavádni to páni krajiny a rozličných mästných úradov a koncessií — zostali v menšine.

Národ teda nechce to hnusné hospodárenie, ktoré ho ožebračilo. Nechce mať takú vládu, ktorá nič nerobila za krajinu, ale len sebe konala služby. Kolko rázy pýtali viac millionov na kanóny a viac vojska, to vláda s najväčšou ochotnosťou vydrančala od nás, hoc skrže to zadlžili sme sa až po uši, a neraz neušlo sa nám ani chleba.

Teda dosavádne vlády nerobily iné, len lifrovaly milliony peňazí a statisíce regrútov. Smerodajné kruhy rakúske od jakživa držaly krajinu našu za dojnú kravu, a nechcú ju vypustiť z ruky. My sme len na to dobrí, aby sme vydržovali druhú čiastku monarchie, aby sme dlhy splácali čo druhí narobili, a dali dobré platy tým, ktorí napomáhajú židovský liberalizmus.

Teraz ale mala by nastať nová doba, lebo náš národ zvíťazil. Malo by prestať násilenstvo, panovanie svevolných bašov a protinárodná liberálna politika, lebo veď národ súdil pri voľbách a povedal: Dosiaľ riadili ma takí ľudia, ktorí z milosti vojenskej vrchnosti dostali sa na vládu. Riadili ma tak, že ma pozbavili slobody, olúpili ma majetku, poslali na mňa rótu nesvedomitých ukrutníkov, tak že som zostal žobrákom. Toto netrpím ďalej. Nechcem mať nad sebou Tiszovu vládu ľudí, ktorí hotoví sú ku všetkému, len nech im zaplatia a nech zostanú pri mästnom hrnci. Nechcem byť otrokom. Žiadam slobodu, spravodlivosť a poľahčenie tiarch. Nech zhyne násilná vláda! Nechcem takých riaditeľov, ktorí len na seba hladia, mňa ale zanedbajú, zapovrhujú a vydajú ma nenasýteným krkavcom. Pošlem na snem mužov, ktorí nebudú päty lýzať cudzincom a nebudú jejich ponížení služobníci, ale o mňa sa budú starať, abych žil, a mal istú a potešiteľnú budúcnosť; mužov v ktorých žije cit vlastenecký, a to povedomie, že národ je prvý a len potom vojsko, že národ treba nasýtiť a len potom tých, ktorí ustavične žobrujú, hoc už dosť dostali.

Takto mienil národ a zvíťazil.

Násilenstvo padlo. Teraz by tí mali panovať, ktorí zvíťazili pri voľbách t. j. spojená opozícia, teda z čiastky aj *ľudová strana* bez toho že by poddala volačo zo svojho programu. Tak aj bude. Len taká vláda sa udrží, ktorú opozícia bude napomáhať. Teda nie viac židovsko-liberálna ale národná. Tak sa to malo stať hneď po voľbách, aby už raz bol poriadok či v snemovni, či v krajine. Že sa to nestalo, príčina sú smerodajné kruhy rakúske a vrchnosť vojenská, ktorí nechcú popustiť z rúk dojnú kravu t. j. Uhorsko. Z druhej strany broja oproti opozície Tisza, Héderváry a všetci liberáli na tej prepadnutej strane. Nechcú popustiť moc nad krajinou, a nechcú opustiť mastný hrniec, pri ktorom tak dobre sa cítili. Sami huckajú viedeňských pánov, aby nepopustili, robia prekážky a chceli by potrať priateľský zväzok opozicionálnych stránok. No, darmo sa namáhajú. Protitiszové stránky spolu držia, očom svedčí aj to, že za podpredsedu snemu vyvolili nášho Rakovszkého, čo je víťazstvo strany ľudovej. A tak koniec je liberálom. Andrassy nena-máhal sa márne, aby bol pokoj a Kossuth a náš gróf Ferdinand Zichy tiež neboli nadarmo u kráľa. Vysvetlili mu postavenie krajiny, a dali radu, ako možno skončiť válku, ktorá nivočí národ. Kráľ s národom bude držať, keď chce poistiť trón pre seba a pre rod svoj. Lenže to zkusujeme od starodávna, že medzi národom a panovníkom je jedna tajná ruka, ktorá je našim nepriateľom, aby sme nič nemohli vydobudnúť, čo by nám bolo k prospechu, aby sme na veky boli otrokmi a aby nás na veky dlávil Tisza a židovský liberalizmus. Z tohoto vidno, že za nič nás nemajú, ani výsledok volieb nadržia za víťazstvo národa. Máme snem, lenže nemôže účinkovať, lebo to Tisza a jeho liberálni kompani všeliakými figľami prekážajú. Tito hovoria: Uhorsko je naše, s tým my vládžeme. My neodstúpime od starodávneho poriadku.

Teda všetko zhabú pre seba, kdežto na potreby krajinské nedajú ani babky. Toto držím za smiešné a spolu aj za smutné. My sme národ, a ako taký máme práva svoje a s krajinou našou sami vládžeme, my sme nenie poddaní, ktorí len farchy majú znášať. Lenže v tomto páde nech nerobia z nás bláznov. Nech nás nevyzývajú, aby sme súd vypovedali nad Tiszom, a starali sa o budúcnosť našu. V takomto smiešnom postavení

nenie ani jedna krajina na šírom svete. Ale by to ani netrpela. Tisza smeje sa, že sa mu podarilo narobiť toľkoto zmätku. Kráľ ale príde sám ku nám aby urobil poriadok. A tento sa ľahko dá urobiť. Nech sú na vláde tí, ktorí zvíťazili. Istotne ináč zastúpia miesto svoje, ako dosavadne vlády. — Židovský liberalizmus nesmie zvíťaziť nad nami! Keď Tisza a jeho kompani vidieť budú že sme chlapi na mieste, poddajú sa, a zmiznú ako kámfor.

Len zmužile na pred opozícia, za národ a za slobodu!

Ku väčšej oslave liberalizmu.

Práve ako orthodoxi, teda pravoverní židia držali jejich kongres a pri tejto príležitosti hrdo sa bili v prsá, že vraj ak veľkí a bezúhonní sú oni vlastenci, prišlo na javo veľké tajemstvo o vyslobodzovaní židovských mladíkov zpod vojančiny. Vyslobodzovanie toto stávalo sa falšovaním matrik v stolicách Zemplén, Ung, Ugoesa, Bereg, Máramaros a Szabolcs. Na ministerstvo honvédstva poslal dakto súkromný bezmenný list ako žalobu proti tomuto klamstvu. Ministerstvo honvédstva poslalo v poslednom mesiaci minulého roku na Horniaký ministerialného tajomníka Antona Orlay-ho ku vyšetrovaniu ako kommissára. Ministerský kommissár pri vyšetrovaní prišiel na stopu nepočetným klamstvám. Predovšetkým napadlo mu, že v židovských matrikách je mnoho opráv. Dal teda vyhľadať odpisy židovských matrik a to od 30 rokov. a porovnal ich s pôvodnými zápisami matrik. Takto objavil že matriky sú falšované. Keď ku príkladu volakomu dali meno Naftali, matrikári opravili ho na Naftalia a povedali že je to dievčenské meno. Pri tom museli opraviť i rod dieťaťa a napísali do matriky, že je to dievča. Týmto spôsobom meno Abraham, opravili na Abrahama, meno Baruch na Barucha, ačpráve židia takéto mena nedávajú dievčencom. Keď bolo pri mene zaznačené že zomrel, pozrel Orlay do matrik, v ktorých boly napísané smrtné pády, presvedčil sa o tom, že táto poznámka je falošná a že «mrtvý» veselo si žije. Pri vyšetrovaní prišlo na javo i to, že menoslov ku vojančine povinných je tiež falšovaný. Kto zaplatil, toho jednoducho vynechali z menoslova. Poneváž ale takto by bolo vysvitlo že je málo ku vojančine povinných, nuž pomohli si tak, že s dvomi najatými svedkami, ktorí hotoví boli na všetko prisahu zložiť, pozatymne dali do matriky napísať 16—17ročných chlapcov ako 20—25ročných. Keď sa to stalo, patriční šli na slúžnovský úrad a hovorili, že ich ešte nevolali na assentírku, ačpráve sú už starší a chceli by sa oženiť. Samo sebou rozumie sa že ich neodobrali, lebo telesne neboli dost vyvinutí.

Keď sa zločinci dozvedeli, že ministerský kommissár objavil jejich klamstva, veľmi sa naľakali. Aby vyhli ru-

kám spravdливosti sossbierali 30.000 korún a chceli kommissára podplatit. Keď sa im to nepodarilo, lebo Anton Orlay nepustil sa s nimi do reči vo svojom bydle, lež im povedal, že jestli volačo žiadaju, aby šli na slúžnovský úrad, vtedy nastrašení židia chceli Orlayho zmárniť. Nahovárali v *Stropkove* (stolica spišská) krémára u ktorého Orlay býval, aby ministerského kommissára otrávil. O pláne tomto dozvedel sa volajako istý dôverný priateľ slúžného a slúžny upozornil Orlayho, že mu hrozí nebezpečie a preto aby viac u krémára nebýval. Chodil teda napozatým jiest k jednej vdove kresťanke, vyšetrovanie ale viedol ďalej, pri ktorom vyšlo na svetlo, že len v zemplinskej stolici oslobodili nezákonnitým spôsobom asi tisíc židovských mladíkov od vojančiny. V horňouhorských stolicách bude vyše desať tisíc takých zmužilých mladíkov židovských, čo takýmto hrdinským spôsobom vyhli vojanskej službe. Z úradnej a polouradnej strany by pravda tieto nezákonnitosti ku väčšej oslave liberalizmu radi utlačili. My sme ale tej mienky, že sa to na každý pád v sneme predniesť musí. Ku tomuto povoláná je spojená opozícia, jejžto úlohou je, celý ten neriad, aký povestný liberalizmus po čas jeho panovania na smetisku krajiny nashrňal bez ohľadu vymiešť. O záležitosti tejto píšú zo Šarišu nasledovné:

Na Horniakoch sú vôbec ľudu známe tie kúsky, aké z Gallicie dovandrovaní židia pri vyslobodzovaní od vojančiny vykonávajú. Bolo by potrebné aby i v Šariši v tých hlavných hniezdach do ktorých hrnú sa poľskí židia, práve tak preskúmali matriky ako v Zemplíne. Tam by ešte inakšie veci prišli na javo. Hlavné hniezda poľských židov v Šariši sú: Bártfa, Zboró, Kurima a Ladomér. V týchto štyroch obcách a v jejich okolí býva asi 5000 židov, ľudia sa však nevedia rozpamätať, že by dakedy len jedného boli vzali za vojaka z nich.

Liberálne časopisy prekrúcajú pravda tieto kúsky jejich miláčkov, tých poľských židov. Nachodia sa pravda i takí zaslepení skrabári, ktorí v duševnej krátkozrakosti opovážia sa tvrdiť, že falšovanie matrik nevynašli židia, lež kresťania. Falšovanie matrik nenie remeslom kresťanov lež židov, to dokázalo vyšetrovanie Orlayho. Židia a aj tí poľskí chcjú mať u nás rovnoprávnosť, a majú ju viacej, než v ktorejkoľvek krajine. Keď teda kresťanskí mladíci musia nosiť teľa a ťažké gvery, nech ich nosia aj židovskí mladí páni. V záujme ľudu a spravdливosti upomína na toto naše ministerium honvédstva jedon verný ľudák.

Právo vymerávania nápojov.

Právo vymerávania nápojov liehových ustálené je u nás krajinskými zákonmi. Je to však u nás národná chyba, že premnohé našich drahých zákonov len na papieri jestvujú, alebo že ich jednotlivé vrchnosti dľa ľubovôle do života uvádzajú. Čo sa nevšímania a prekrucovania krajinských zákonov týče, v tomto predovšem vynikal liberalizmus. Dľa zákonov udeľujú direkcie daní, licencie alebo dovolenia vymerávania nápojov liehových, jedno-

tlivým bezúhonným osobám, teda krémárom alebo aj obciam. Je to však hrúza ako sa to vykonáva. To je už ten liberalizmus v najobširnejšom smysle slova. Kto býva tohoto práva u nás účastným? Kto smie u nás vymerávať liehove nápoje a otvárať krémy? Židia napospol! Jakým spôsobom prichádzajú ku tomuto právu? K osvetleniu tohoto podáme našim ľudákovi dnes len dva príklady s tým slubom, že sa s týmto predmetom, ktorý tak hlboko siaha do života ľudu, častej budeme zaoberať.

1. Kresťanský potravný spolok v obci Pusztá-Földvár v stolici békešskej uchádzal sa o právo ku vymerávaniu liehových nápojov, prosba jeho ale odmrštená bola tým, že jestvujúce tam vymerávania celkom zaoberajú potreby.

Vzdor tomu však miestny žid Sami Kohn, ktorý už mal jedno dovolenie ku vymerávaniu nápojov vyprosredkoval si, že krémár Leopold Lederer, ktorý krému ztvoril a obec aj opustil, jemu odovzdal krému, aby ale zákon prefiglovali, Lederer najal miestneho holiča a postavil ho do krémy ako merača, tento ale nápoje bral od Kohna, a tomuto skladal i počty; slovom, holič bol v kréme len na to, aby sa zákon prefiglovať mohol. Bolo to ale tým patrnejšie prestúpenie zákona z roku 1899. bo tento zreteľne nakazuje, že dovolenie na vymerávanie nápojov prestáva, keď zaoberanie toho, ktorý ho dostal a pre ktoré mu ono dané bolo, prestáva. Kresťanský potravný spolok dostal pozdej dovolenie na predaj nápojov, ale len v zatvorených nádobách. Sami Kohn má ale ešte vždy dve kvetúce krémy. Máme teda zákon o vymerávaní nápojov, židia ho však prefigľujú.

2. Kresťanský potravný spolok v Lednici (trenčanská stolica, okres púchovský, kúpil dom od židovského krémára v tej nádeji, že dľa zákona, prednosť bude mať pri udelení práva k vymerávaniu nápojov, keď má dom ako vlastnosť, v ktorom sa toto dovolenie už od dlhšieho času provodzovalo. Bývaly majiteľ domu opustil dom a zriekol sa krémárstva. Kresťanský spolok potravný zadal hneď prosbu o obdržanie práva k vymerávaniu nápojov, direkcia daní prosbopis tento tým odmrstila, že táto licencia, ako *vyššie počtu*, teda zbytočná zastavená je. O nedlho zastavili druhému krémárovi licenciu pre rozličné výstupky (12 hodín prvej než dostal dovolenie dal sa lieh páliť.) Kresťanský spolok potravný poznove prosil o dovolenie vymerávania, patrične o obsiahnutie tejto zastavenej, teda upráznennej licencie a nedostal ju. Dostala ju ale maloletá vnučka toho krémára, ktorému licencia pre protizákonné výstupky odobratá bola. Toto dievča žilo a bývalo od detinstva u toho krémára a v chytrosti učinili ho plnoletým, toto dievča, ktorému nič do tejto firmy vede krému, ktorá sa i včul v tom dome a u toho nachodí, ktorému nedávno bola odobraná. Čo dobrosrdečná direkcia daní jednou rukou odobiera, to navracia druhou. V tej istej obci má Izrael Langfelder dve krémy. Jednu na meno matky, druhú pri kostole vede sám ako splnomocnený svojho svokra Löwiho. V Lednicách je 728 duší a sú tam *tri krémy*.

Čitateľov «Kreštana» vyzývame s týmto, aby nám

podobné výstupky proti zákonu sdelovať si nesažovali. Ľudová strana len tak môže s prospechom zastávať na sneme záujmy ľudu, keď je o všetkých krivdách ľudu na čase a skutočnosti zodpovedne upovedomená.

POLITICKÉ CHÝRY.

Krajinský snem.

Dňa 8. marca držal snem krátke zasadnutie. V tomto zasadnutí pred denným poriadkom ozvať sa mal vyslanec Ludvik Holló o tých nesčíselných vyznačeniach, akými zneužíva ministerpredseda Tisza jeho úrad. Ozvanie toto na presné uzavretie spojenej opozície vystalo. Predseda snemu Justh oznámil, že kráľ sankcionoval zákon o obchodnej smluve s Talianskom, a že za hlavného dvorného majstra vymenovaný je gróf Tasilo Festetich, za piñcernariusa gróf Fridrich Wenkheim a za hlavného komorníka gróf Alexander Apponyi. Vznámost boly vzaté ďalej iné zprávy a predlohy a keď bol prečítaný menoslov konečne verifikovaných mandátov, uzavreno bolo, že sa zajtra zvolia výbory a na miesto grófa Kolomana Eszterházyho vyvolí sa noví zápisník. S tým dokončilo sa zasadnutie.

Dňa 9. marca držal snem tiež len krátke zasadnutie. Po zahájení zasadnutia predseda Justh oznámil, že sa v dvoch okresoch vyvolený Béla Barabás poďakoval za vacovský mandát a že hlavné mesto povolalo snem na slávnosti, ktoré usporiada z príležitosti 15. marca v Redute. Potom sa previedla voľba jedného zápisníka a voľba výborov. S koncom zasadnutia odovzdali posudzujúcim výborom tridsať mandátov, proti ktorým zadané sú námietky. — Konečne navrhol predseda, *aby snem až po utvorenie sa novej vlády* nedržal žiadneho zasadnutia. Návrh ten bol prijatý a po uhodnovení zápisnice zasadnutie sa zakončilo.

Robotníci proti socialistom.

Segedínski robotníci poslali dvanástimi podpísami opatrený list Francovi Kossuthovi, akožto vodcovi spojenej opozície. List tento doprosta odsudzuje chovanie sa socialistov a nadovšetko jejich vodcov a vyvoláva pozornosť Franca Kossutha na tie v každom ohľade zkazonosné následky, ktoré zapríčiňujú neustále agitácie socialistických vodcov. Tito darmožráci a páni vodcovia — hovori list ten — kazia ľudu a robotníkov tým búria, že keď sa panské statky podelia, nič nebudú museť robiť. U nás darmo probuju, bo sme my presvedčení o tom, že poriadny robotník dnes práve tak vyžije ako predtým a socialistickým naukám len tí uveria, čo svoje výrobky riadne do krčiem nosia. — Pri tejto príležitosti treba nám

upozorniť najmä tých robotníkov, ktorí hufom hrnú sa do hlavného mesta za robotou a tu potom dostanú sa do pazúrov socialistických vodcov a prídu tak o výrobok a spolu i o dušné spasenie.

Vystahovanie do Ameriky.

Dľa štatistických výkazov vystavili v mesiaci januári 21.310 passov vystahujúcim do Ameriky. Zo Zemplínu vystahovalo sa 881, z Vesprímu 721, z Torontálu 707, zo Spiša 586, z Nitrianskej 544, z Abauj-Torna 534. Najmenej vystahovalo sa stolice ostrihomskej 1 a z Jász-Nagy-Kun-Szolnoku 4. — Koľko ich prišlo domov? Cez Fiume 165 a cez iné prístavy 374, dohromady 539. Z tohoto keď nie iné to vidíme: 1. že počet vystahujúcich sa do Ameriky s každým mesiacom je väčší; 2. že ich veľmi málo prichádza domov; 3. že lodná spoločnosť «Cunard» z milosti Tiszovej veľmi pekne kšefty robí s prevážaním ľudí do Ameriky; 4. že sa o dovážanie domov vracajúcich sa vystahovalcov zhola nič nestará. I napokon, že štatistický úrad ešte vždy neuverejňuje výkazy o dostahovaní sa židov z Galície a Valašska, ačprávo je to zákonom nariadené a obecenstvo na to veľmi je zvedavé, bo veď v týchto spatruje našu budúcu šľachtu a magnátov z milosti Tiszovej a liberalizmu.

Rozpádanie liberálnej strany.

Výsluchy u kráľa sú dokončené. Liberálna strana dosiahla čo si žiadala; minuly asi dva týždne a Tisza panuje v pokoji ďalej. Tento pokoj je ale len zdánlivý a ako by pred blízkou húrkou. V samej liberálnej stránke praští a vrzúka na všetky strany. Je ona ako by bola blízko k úplnému rozpadnutiu sa. Privrženci liberalizmu tvoria včul tri triedy. Do prvej patria tí ľahostajní, ktorým je všetko jedno, nech sa robí čo chce, kým sa ale nič nestane, oni sami k ničomu sa neodhodlajú. Žijú oni len z noviniek a z pletiek a vedia si každé ráno dačo nového vyprávať, hneď o spojenej opozícii, hneď zas o ľudovej strane, ako staré babky pri kávičke. — Druhá trieda liberálnych sú osobní priatelia Tiszovi. Títo vo všetkom obdivujú a vidia ostrý rozum, vtip a železnú pravicu veľkého veliteľa svojho Tiszu. Oni ho obdivujú, keď sa večer na biliard hrá, alebo keď vo dne rozdáva židom krížiky a vyznačenia. Len jedno nemôžu pochopiť, že doposiaľ neztroskotal ešte iú spojenú opozíciu, — Tretia trieda liberalizmu sú tí starí hriešnici, ktorí by celý svet na liberálne kopito chceli natiahnuť. Týmto ide len o moc a vládu a o ten veľký hrniec, pri ktorom sa tak dobre mali; naposledy im je všetko jedno, aký kuchár im v ňom kaše navarí. Lenže tento hrniec liberalizmu veľkú dieru dostal pri posledných voľbách a už sa rozpadá a nenie drotára široko ďaleko, čo by ho odrotoval. Kríza v krajina ešte vždy ďalej trvá.

Rabín ako magnát.

Liberálne noviny už od dlšieho času s istou úľubou rozpisujú sa o tom, že dr. Imanuel Löw, rabín segedínsky, zvolený má byť za hlavného rabína budapeštianskej

obce židovskej a keď sa to vraj stane, že ho vtedy vymenujú za — veľmoža, teda úda tabule magnátskej. Možno že liberalizmus už tak ďaleko podporovať chce židov v jejich skrovných žiadostach, aby medzi magnátmi sedel jejich rabín, my to predsa od Tiszu neočakávame, že by sa na tej magnátskej tabuli čo tým najkrajším rabínom chcel vypomstviť.

Slobodomyselné šafárenie.

V železnej stolici, v okrese német-ujvárskom, robia sa ozaj zriedkavé veci. Tých voličov, ktorých v čas voľby podplatili zo stránky liberálnej, a ktorí pri voľbe nemo- cou zachvátení, alebo z inej príčiny na liberálneho kandidáta odhlasovať nemohli, radom dávajú teraz kroz ry- chtárov obecných na právo, aby prijaté, lež nezaslúžené groše judáške navrátili. Služny žalovaných, čo neodhla- sovali, odsudzuje k plateniu. Je toto veru ozaj liberálne šafárenie!

Rusko-japonská vojna.

Na okolí Mukdenu, hlavného to mesta Mandžurie, trvala tá najkrutejšia bitka, takmer cez desať dní. Ruský generál Kuropatkin nevedel zastaviť zo všetkých strán dobíjajúce naň japonské vojská a včul opätne zbitá jeho armáda uteká na sever k Tielingu, aby vyhla zajatiu. Japonci v obrovskom polkruhu ustavične stískali Rusov do jednej hromady a napredovali k Mukdenu. Rusi sa držali v centre, ale na krýdlach museli vždy ustupovať. Odbili síce viacej útokov, ale jejich útoky sa nepodarili, čo demoralizovalo celú armádu. Čo ale osud tejto vyše desať dní nepretržene trvajúcej bitky rozhodlo, bolo vystúpenie generála Nogiho, vífaza to port-artúrskeho. Nogi obišiel Mukden so svojou armádou, dostal sa ku železničnej čiare a ku krajinskej, takzvanej mandarínskej ceste a tak preťal Kuropatkinovi rovnú cestu cúvania do Tielingu. Kuropatkin prinútený bol včul reterirovať cez kamelinské pohorie, ktoré sa rozprestiera severo-východne od Mukdenu. O tomto cúvaní, alebo lepšie povedano úteku, telegrafuje Kuropatkin 11. tohoto mesiaca cárovi nasledovne: V tých bitkách, ktoré neustále cez viacej dní proti nám žú- rily, utratili sme na ranených 50.000. Cúvanie od Mukdenu spojené bolo s nesmiernymi ťažkosťami. Zadné ochranné stĺpy armády cúvaly v poriadku a postály vždy len na vopred určených miestach. Pohyby plukov na mandarínskej ceste daly sa veľmi ťažko previesť pre delostrelbu Japoncov proti ním namierenú. Nie po ceste sme išli lež po poliach. Ponevác v dolinách medzi Mukdenom a Tielingom jesto mnoho riek so strmými brehami, tak vozy naše len pomali mohli napredovať. Nepriateľ dostal značné vojsko ku posilneniu. Po premožení hrozných ťažkostí ruský generál Kuropatkin dostal sa do Tielingu. O ztratách Rusov v tejto strašnej bitke sdeluje maršall japonský Oyama od 12. tohoto mesiaca: Rusi zanechali na bojišti 25.000 mrtvých. Ukorystili sme dva prápore, 60 kanónov 80.000 pušiek, 200.000 delostrelných ná- bitkov, 26.000 koku zbožia, 50.000 koku krme, 2000 koní, 10.000 vozov šiat, jedon million chlebov, 70.000 tonn

látky ku páleniu, 60.000 tonn sena. Oyama sdeluje, že Japonci v týchto bitkách utratili 40.000 mrtvých. — Napriek týmto veľkým ztratám Rusko nepopúšťa a chystá sa nové voje poslať na východné bojište.

BESEDNICA.

O pomocných spolkoch.

Alebo; «Pomôž si človeče, tak ti aj Boh pomôže».

Od pár rokov pod jarmom liberalizmu veľmi zlé časy zijeme. Hladujú robotníci, nedostatok trpiaci remeselníci a na vnivoč vychodia malí hospodári. Nenie výrobku, nenie dôchodku. Nenie uznania, nenie milosrdenstva. Pracujeme, namáhame sa, hladujeme, mrzeme a predsa zo dňa na deň chudobnieme. Tarchy naše ustavične rastú. Porcie nemilosrdne inkassujú, či máme výrobok či nemáme. Čím sme biednejší, tým viac žiada od nás štát. Na čo? Veru nie na to, aby chudobným pomohol, ale na vojsko, na kortešačky, na penzie, na popravenie platov úradníckych atď. Nenie div, že sme zožbráci. Nenie div, že státisíce robotníkov vandruje do Ameriky.

Aj krajinu neriada tak, ako by sa patrilo a ako by sme to zaslúžili za tarchy naše. Liberálna vláda vždy viac dbala o svojich kortešov, ako o nás robotníkov. Jej kortešom vždy sa dobre vodilo. Nikdy netrpeli núdzu. Mnohí zbohatli pri stavaní železníc, v bankoch a pri iných špekuláciach, kdežto nám zostala trpkosť, bieda a zožrácka palica. Lebo hladom mref, lebo išť do Ameriky vyhľadávať svoju živnosť.

V druhých krajinách už dávno prišli na to, že najlepši liek na všeobecnú chorobu, ktorá napadla chudobu je to, keď pospolitý ľud sjednotí sa a založí si pomocné spolky. V cudzozemsku od dávna majú takéto spolky a dobrý tento príklad konečne naučil aj nás, aby sme sa podobným spôsobom bránili. Na všetky strany ozýva sa: Spojme sa! Bráňme sa! Zakladajme pomocné spolky!

Veru, veru múdre reči a dobrá rada, len škoda, že jednoduchí ľudia nerozumejú sa ku kšeftovaňiu a k vedeniu takýchto spolkov. Radi by, veľmi by radi, ale nevedia ako začať. Na mnohých miestach ani pán farár, ani pán organista nerozumejú sa k veci, lebo sa to neučili, a druhého priateľa nemá chudobný človek. Inde zas išťo by to snadno, ale aj jeden aj druhý bojí sa toho. Myslí, že by to zle vypadlo, že by to dalo veľa roboty, že by ľud šomral, keby videl, že to nedonáša tisíce, atď.

Ja sám som tak pochodil. Oslovili ma, aby som založil pomocný spolok. Naľakal som sa, lebo som nerozumel k veci, hoc vychodil som 13 škôl, lenže ani v jednej neučili takéto múdre veci. Kúpil som si teda knihy, že

sa z týchto naučím, ale veru ani z kníh som nebol o mnoho múdrejší. Najmä jedna tak mi pomútila rozum, že som menej vedel ako pred tým, a ztratil som všetku vôľu a smelosť.

Pomyslel som si, no ak to tak ide v takých pomocných spolkoch, ako to čítam v tej knihe, tak Bože chráň aby som sa dal do toho. A to je veľká chyba, že knihy tak opisujú vedenie spolkov, ako keby k tomu potrebný bol Boh vie aký rozum a aká učenosť. Pravda je to, že čo jeden hlúpy židáčik vie vykonať, to sa podarí aj učnému kňazovi, organistovi, ba aj súcejšiemu remeselníkovi. Odtedy dokonále som sa vžil do veci tejto, a zo skúsenosti môžem povedať, že pri horlivosti a dobrej vôli celé vedenie spolku nenie iné, ako hračka. A práve preto vyzývam všetky obce, kde ešte nemajú potravný alebo úverkový spolok, nech ho založia čím skôr. Zo samého ponosovania a bedákania nevyžijeme, tým menej z ľahostajnosti. Ustavične kričime, že židáci bohatnú, že naše výrobky do ich vačkov idú. Tak je! Ale kto je tomu príčina? Pravda sami! Založme spolok, a žid zaraz ujde z dediny, a tak peniaze naše nám zostanú.

Ponevác ľud náš nenie ešte schopný k tomu, aby si sám od seba založil a viedol pomocny spolok, preto odporúčam vec túto pánom duchovným a pánom učiteľom. Nech sa toho nenaľakajú. Máme veľa príkladov, že títo páni výborne vedia riadiť takéto spolky, a ľud im je zato povďačný a má ku ním úprimnú dôveru. Žiaľbohu, ľud náš je veľmi zaostalý, a má veľa chýb, ale zato nenie natoľko pokazený, že by neprijal dobrú radu a že by nemiloval dobrodincov svojich. Veď práve to bola veľká chyba, že o ľud nikto sa nestaral, na seba bol zanechaný, a tak nesvedomitiť bašovia robili s ním čo chceli a zdierali ho ako vedeli. Chvála Bohu, ako povstala ľudová strana, už aj ľudu počína svať. Cíti sa byť človekom a nie hlúpym nástrojom tých pánov, ktorí ho predtým k svojim podlym cieľom použili. Toto je politický ohľad. Hospodárske postavenie jeho vtedy sa premení na dobré, keď sa bude brániť oproti cicavcom, keď bude pracovitý, mierny a šanoblivý, a keď založí pomocné spolky. Že ako? Tak ako to urobili v Jadrovej.

O. H.

(Pokračovanie nasleduje.)

CHÝRNIK.

Dr. Augustin Fischer Colbrie na biskupa vysvätený. V prastarom chráme starobylej university viedeňskej vysvätili v nedeľu dňa 12. marca, koadjutora, pomocného biskupa košického. Vysvätenie previedol pápežský nuncius Granito di Belmonte, titulárny arcibiskup odesský, v spoločnosti biskupov Vavrince Mayer, nádorného farára a

Kolomana Belopotoczky, vikára vojenského. Ku vysväteniu dostaviť sa bolo možno len s prístupným a prišlo ta vyše štyritisíc ľudí. Prítomní boli: drahí rodičia, bratia vysväteného a ujčok jeho maršal Alfréd Fischer Colbrie, ďalej Windisch-Graetz Valeria a Alexandra arcikňažná, knieža Alojz Liechtenstein, grófka Fünfkirchen Liechtenstein, grófka Harrach Taxis, barónka Pirquet-Pereira; zo stránky cirkevných hodnostárov: dr. Arpád Várady, titulárny biskup; Theofil Klinda, ostrihomský a Andrej Kozora, košický kanonik; Jozef Lányi, lekársky a Franc Kolányi, jaácky opát atď.

Nového biskupa, ktorý vynikajúcimi čnosťami a vlastnosťami obrátil na seba pozornosť všetkých, i tých najvyšších kruhov spoločenstva, pozdravili z príležitosti jeho vysvätenia za biskupa telegrafične, alebo listovne: Kardinál knieža-primas Klaudius Vaszary, arcikňažna Alžbeta Maria i so svojim manželom, knieža Otto Windisch-Graetz, Zigmund Bubicel biskup košický, Michal Napotnik knieža-biskup lavantský, gróf Gustáv Mailáth, Pavel Szmrecsányi, gr. Mikuláš Széchényi, Vazul Hosszu, Jozef Boltizsár, Franc Nagl, Medard Kohl, Vilhelm Battyány biskupi, kňažna Sabran-Panteves z Čičóva, knieža a kňažna Chlodvig Hohenlohe z Považskej Bystrice, gróf Ferdinand Zichy, gróf Julius Zichy pápežský komorník, praelát Skirmunt z Rímu, praeláti-kanonici Ján Molnár a Ján Csernoch, farári s veriacimi zo Szepsi, Sárospatak a Zseliz a nesčíselne mnohí iní.

Novovysvätený biskup 21-ho t. m. opustí ústav Pazmaneum, jehožto správcom bol. Oddanosť a láska sprevádzať ho budú na miesto nového účinkovania jeho, kde nech za dlhé a dlhé letá pracuje ku oslave Božej, ku blahu vlasti a k duševnému i telesnému dobrému svereného mu ľudu!!

† **Julius Meszlényi**, biskup satmársky zomrel v utorok dňa 14. marca o 10. hodine večer. Zomrelý biskup narodil sa roku 1832. a spravoval cez dlhý čas satmárske biskupstvo. Zosnulému poslal svätý otec pápež požehnanie. O. V. D. M. P.

Veľkopôst vo Vatikáne. Minulý piatok držaná bola vo Vatikáne prvá pôstna kázeň pri prítomnosti pápeža a všetkých v Ríme zdržujúcich sa kardinálov. Dňa 25-ho marca posväti svätý Otec sochu Panny Marie pre lurdkú jaskyňu vo Vatikáne a bude pri tejto príležitosti prvú sv. omšu slúžiť v novom kostolíku vatikánskom ku cti Panny Marie lurdskej vystavenom.

Chýry zo spišského biskupstva. Spišský biskup vymenoval Antona Klimesika, farára v Hybiach a Ladislava Herbsta, farára v Prosieku za cirkevných škôldozorcov. — Edvard Szkalszky, administrátor vyšno-lapšanský poslaný je za kaplána do Hrabušíc. — Preložení sú kapláni Albin Maxian z Čimhovej do Harhova a Jozef Fischer zo Zázrivej do Čimhovej.

Smrť. V Nemšovej (trenč. stol.) dňa 8. marca zomrel tamojší farár a poddekan Franc Hreusík. Zosnulý farár bol od dlhšieho času chorý a 79 rokov starý. Za administrátora vymenovaný je nemšovský kaplán Gejza Horváth.

Nehoda V obci Medne (trenč. stol.) kuchárka Mária Momeček dňa 5. marca písala list pri svetle kuchynskej lampy. Odrazu lampa explodovala a horiaci petrolej vyliet sa na šaty kuchárky. Kuchárka vybehla v horiacich šatoch von a kričala o pomoc, na čo jej manžel strhel z nej šaty, uložil ju do postele a poslal pre lekára. Kuchárku zaviezli do nemocnice, kde teraz zápasí so smrťou, lebo sa nebezpečne popálila.

Kúpa majetku. Barón Eggon Seckendorff predal svoj majetok v Kochanovciach (trenč. stol.) za 160.000 korún kochanovským gazdom.

Falšovali peniaze. Iglovská polícia chytila z troch členov pozostávajúcu bandu, ktorá falšovala päťkoruníky a zaplavila falošnými peniazmi celé okolie Iglova. Na razenie peňazí potrebný stroj našli v takzvanej kačelagskej hore. Vodca bandy bol Alexander Szinák, rodom z Nagylaku. — Z Oršovy došiel zas nasledovný chýr: Honvédi Demeter Cimponeresku rodom z Rumunskej Gradny, Preda Perzesku rodom z Borzy a Pavel Zeberka rodom z Prigoru robili v oršovskej kasárni dvadsať halierníky. V truhlách honvédov našli stroj na razenie peňazí ako aj viac z olova zhotovených falošných dvadsaťhalierníkov.

Dňa 15. marca. Mládež budapeštianskej university sriadila dňa 15. marca veľkú slávnosť, na ktorú riaditelia povolali vládu, členov snemovne veľmožov a vyslancov, professorský sbor vysokých škôl a vývodiacie osobnosti verejného života. Slávnosť započala sa predpoludním o 11 hod. Vo veľkej sieni mestskej «Reduty» bolo matine, na ktorom povedal peknú slávnostnú reč gróf Albert Apponyi.

Osudné nešťastie stihlo Karola Csuláka, bývalého sluhu pri nitrianskej súdnej stolici. Csuláka poslali do pensie, čomu si on sám bol na príčine a ponevác z tak malej penzie nebol vstave udržať svoju famíliu, nuž šiel si hľadať nejakú službu. Dlhو nemohol dostať službu, až konečne minulé dni dostal zamestnanie v cukrovej fabrike v Diószeghu (prešporská stolica), kde mal dostať 60 korún mnsačného platu. Csulák s radosťou vysadol na vlak a v Diószeghu sišiel z vozňa na protívnej strane, ačpráve ho konduktor upozornil, že tade neslobodno zostúpiť z vlaku. V tom okamihu jachal okolo rýchlovlak, ktorý nešťastníka roztrhal na kusy. Csuláka oplakáva manželka a dvojce detí.

Štrajk v Košiciach. Košickí krajčírski pomocníci vypovedali štrajk a jestli zamestnávateľa nevyhovejú ich žiadosťam, nuž tak štrajk potrvá hodne dlho, lebo štrajkujúci krajčíri postavili si dielne, v ktorých budú od terajška pracovať ale len pre širšie obecenstvo. Podobne chcú vypovedať štrajk zamestnávateľom aj druhí remeselnícki tovaryšia.

Ruskí desentori v Uhorsku. Z Töketerebesu sdeľujú, že tam chytili tieto dni osem ruských vojenských úskokov, ktorí bojac sa vojny, ušli cez poľskú hranicu do Uhorska.

Jarmok. Vo Zvolenskej Lupči «Jozefovský» dobytčí a výkladný jarmok bude dňa 23. marca.

Influenca v Ríme. Z Rímu oznamujú, že tam epidemične žúri influenza, tak že každý deň zomre na influencu mnoho osôb. Aj bývalý taliansky ministerský predseda Giolitti onezdravel na influencu. Medzi vyslancami je toľko chorých, že komora musela zasadnutia odročiť.

Vyvandrovanie zo Spiša. Spišská stolica vydala za prvé osem týždne bežiaceho roku 1502 do Ameriky znejuúcich passov.

Vrelé poďakovanie. Vysokocenenému p. Františkovi *Korotkiewicz*, rytír, Pudmericz (prešporská stolica). Od roku 1886 sa v najlepšom zdraví tešíme a ďakujeme vám všetci srdečne, že ste nám pomohol od nešťastlivej cukrovej nemoci (padúca nemoc), s náležitou úctou Ján Haraka, Zrapotic pri Brne (Morava); Anton Jilaka zo Spravlova, František Pruša, Anna Furichova, Anton Pokorní zo Zbejšova, Jozef Prosecky z Veľkého-Domanina, František Jurdova z Brna a Dominik Robliček zo Sobotovic (hejtmanství Hustopeč) Morava.

Peniaze robia cigáni. V Hadušovcích (Spiš) už od dlhšieho času dvaja tamojší cigáni a istý Alexander Szinák, pekársky tovaryš päť koruníky robili. Teraz to vyšlo na vrch. Jednému podhradskému kupcovi veľmi napadlo, že cigáni so samými päťkoruníkami platia. Dobre popozeral tie peniaze a zbadal, že sú nie pravdivé, bola totiž na nich taká jedna čiara, ktorú nemajú opravdivé päťkoruníky, oznámil to žandárom, ktorí chceli chytiť tých troch dobrých vtákov. Lenže ten tovaryš a jeden cigán ušiel a len jedného cigána sa im podarilo zatknúť. Žandári našli v cigánskej kolibe i tú mašinu, s ktorou robili tie peniaze.

Vážne upovedomenie pre hospodárov. Množstvo poďakujúcich a vďaku činiacich listov svedčí, že «generála Dewetta delovo oceľová kosa» je významného druhu dobrá kosa. Kto si teda vie dobrú kosu vážiť, nech sa obráti s dôverou ku pánu Pavlovi Sohr, Somogy-Szill, ku jedinému dodavateľovi týchto kôs, ktorý každého na čas a statočne vyslúži, na otázky a dotazy obratom pošty odpovedá. Cenníky zdarma a franko posielajú. Obsirnejšie možno sa dočítať na 14-tej strane v ozname.

Upozornenie. Viac ráz obrátili sa už ku nám jednotlivci s tým, zdá sa, že je spoľahlivý ten alebo onen ústav sprostredkujúci požičky? Otázka táto bude napozatým zbytočná, bo hľa my odporúčame, a síce veľmi vrele, jeden taký výborný ústav, ktorý je bezpodmienečne spoľahlivý, a nadto ešte aj je nie sprostredkujúci, alebo požičky sám prevádzajúci ústav, tak že trovy prosredníctva

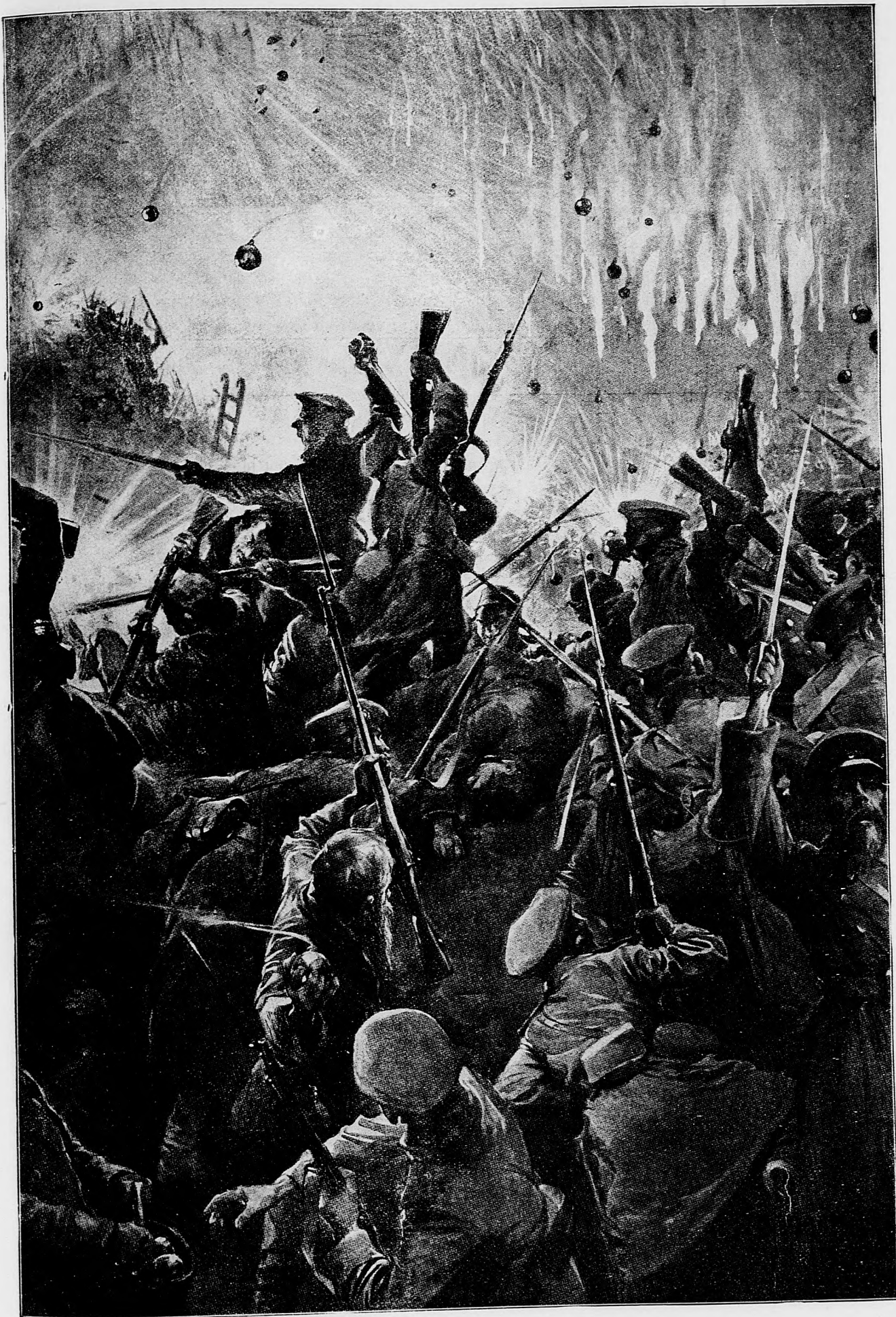
môže si usporiť ten, kto sa tu uchádza o požičku. Tento ústav je: «Kisbirtokosok Országos Földhitelintézet» v Budapešti.

Defraudácia vo Fiume. Ešte v lani na Vianoce zmizol z Fiume hlavný pokladník tamojšej kupeckej banky Bertoli a keď hľadali príčinu zmiznutia a preskúmali pokladnicu banky, vysvitlo, že z pokladnice chýbuje viac než 200.000 korún. Následkom tohto odhalenia banka hneď dala Bertoliho kurrentovať a defraudanta nedávno chytili v Anglicku. Bertoli je v Londýne a zostane tam až dotiaľ, kým ho anglická vláda nevydá, čo sa až o pár dní alebo týždňov stane. Teraz ale — jako z Fiume oznamujú — vyšetovanie dokázalo, že túto obrovskú summu neukradol sám Bertoli, ale aj adjunkt pokladnice 20ročný Eugen Szántó defraudoval väčšiu čiastku chýbajúcej summy, to jest 165.000 korún. Dosavádne vyšetovanie nemohlo ešte ustáliť, či Szántó defraudoval najprv a Bertoli potom v zúfalstve, že mu chýbuje z pokladnice väčšia summa, odhodlal sa na to, že vezme so sebou toľko peňazí, koľko bolo v pokladnici.

Zvláštné antiseptické vlastnosti má «Pražská domáca masť» z lekárne *B. Fragnera*, c. a k. dvorného dodavateľa v Prahe, ktoré príčinou sú účinnosti pri hojení ostrých poranení. Zároveň masť tá hodí sa výtečne ku krytiu rán a chráneniu ich pred znečistením a ku zmierneniu bolesti. Dobrý tento domáci prostriedok možno dostať v tunajších lekárnach. Pohľadni na oznam.

Pán Eugen V. Feller píše nasledovne: Nech sa nikto nebojí, keď ho neprijemná choroba zastihne, len nech je obozretný a nech má jeden dobrý vyprobovaný domáci liek pri ruke, aby si v páde potreby hneď pomohol v nemoci. Lekármi odporúčaný a tiež aj na mnohých výstavách vyznačený Fellerov Elsa Fluid neuveriteľne lieči zmeravenie, vytknutie, influencu, hlavové krče atď., odstráni popáleniny, horúčku atď., zmierni kašeľ, bolesti gágora, nedostiziteľným účinkom je pri ranách, boleniu hlavy a zubov, žalúdočnú nemoc, koliku, trhanie, zimnicu, reuma, bezsenosti, závratoch, zbieraninách atď. ho s účinkom užívajú. To je presvedčené, že tento domáci liek od nevypočítateľných nemocí ochráni človeka, dnes si už cestu kliesni na všetky, to dokazuje tá okolnosť, že Fellerov Elsa-Fluid dnes už takrečeno na svete vo všetkých ľudmi obývaných krajoch užívajú. 12 malých alebo 6 duplovaných flášiek Fellerovho Elsa-Fluidu za 5 korún franko zašle dorábateľ Eugen V. Feller, lekárník Stubici, Templom-utca 18. szám (záhrebská stolica). — Varujme sa napodobnenín! Pred padelaninami, ako na pr. Luisa-Fluid alebo Krautergeist, Gold-Else-Fluid, Inda-Fluid, Svjetovi Fluid, atď.

Kto na svoj majetok záložnú požičku mieni si vypožičať, tak nech sa s dôverou obráti ku «Kisbirtokosok Országos földhitelintézet» Budapest, V. ker., Géza-utca 2. (svoj dom). Tento ústav dáva tak malú jako veľkú požičku, preto aby bolo spomoženo stredno- a malo-hospodárom. Pre toto požičky už od 300 korún dáva. Kto veľké úroky prinútený je od jeho dlhu platiť, tomu náš ústav s lacnou požičkou ľahko môže pomôcť na jeho ťarchách. Predošlých veriteľov tento ústav s touto požičkou vyplatí, a za lacné peniaze odpravi všetky tie prekážky, ktoré sú s dávaním tejto požičky spojené. — Požičky sa do poly ceny majetku môžu zplácať na 15, 22, 25, 33¹/₂, 34 alebo 50 rokov. — Keď dlžník poriadne platiť, ústav náš požičku nemôže vypovedať, ale dlžník svoje dlhy bárstedy, lebo v celkosti alebo v čiastkach bez všetkých po- bočných výdavkov môže si splatiť. — Ústav tento dáva záložné požičky na 5% a na 4¹/₂%-tové požičky bez všetkého zťahnutia v hotových peniazoch vyplatí. — Komu je požička zapotreby, ten nech sa s dôverou obráti na tento ústav, odkiaľ každému na jednoduchý list vďačne dajú vysvetlenie.

Bitka medzi Rusmi a Japánmi s poručnými granátmi.

HOSPODÁRSTVO.

O dochovávaní hydu.

(Dokončenie.)

Na morke poznať, že nie veľmi dávno slúži človeku, preto má aj málo fajty. Morky len tam sa vyplatí dochovávať, kde sú pre ne súce pasienky, už aj pre tú príčinu, lebo prirodzenosť jejich požaduje čím viac pohybu, a aj preto, lebo kŕmenie pri dome veľa koštuje. Teda len cez zimu zdržujú sa na dvore s inou hydinou, inokedy však na pasienku. Kŕmenie len v zime robí starosť gazdinám, ale aj z tej odpadne hodne, keď pomyslíme, že morka je pažravá a že žere rozličnú kŕm. Mimo krmu, s ktorým aj sliepky kŕmime rada má žalúď, bukvicu, šípky, lohyne, trnky, myši, žaby vôbec menšiu zver, všeliaké zeleniny, zvlášte listy a hĺbky kapustné, kaleráb, reťkev, mrkvu, burgynňu a repu. Všetky tieto pokrmy rozličným spôsobom možno upotrebiť, miešajúc k nim trochu zrna alebo otrubov. Požaduje sa tiež čerstvá voda — a to viac ráz cez deň — piesok a múr.

Morka počiatkom jari nosí vajcia, každý alebo každý druhý deň, a obyčajne len toľko, koľko vysedí. Má tú dobrú vlastnosť, že na jednom mieste necháva vajcia. Počet týchto býva 10—26. Pud sedenia s tým zradí, s čím aj hus; t. j. sedí na hniezde a sypí ako had. Vajcia práve tak treba odkladať do komory ako aj husacie, podsypané ale požaduje tiché a pokojné miesto blízko zeme. Dobré bude, keď koš pripevníme, aby ho morka neprekotila. Morka vyše štyr týždňov sedí. Za tento čas tak treba s ňou zachodiť ako aj s kvočkou, teda cez poludnie vziať z hniezda, nakŕmiť a napojiť. Stane sa, že aj s najmilším pokrmom pohrdne, nechce žrať, vtedy preháňajme ju po dvore, kým neustane a nevyčistí sa, potom istotne dá sa do jedenia. Majme aj o to starosť, aby sa kúpavala v prachu. O štvrt hodiny obyčajne sama ide na hniezdo a veľmi opatrne sadne na vajcia.

S vyliahnutými tak treba zachodiť, ako aj s kurenci s tým rozdielom, že morčence neslobodno vybrať zo škrupiny, lebo najmenšia urážka spôsobí smrť zvieratka. Prvý pokrm mladých je na tvrdo uvarené a pomrvené vajce, čo s chuťou užijú. Potom ich napojíme z plytkej nádoby. Za pár dní nech sa tam zdržujú, kde sa vyliahly. Čez deň viac ráz nakŕmiť treba mladé s vajcom, ku ktorému pridáme mlieko, kašu alebo kukuričnú múku. Pokrm na dosku nasypeme, aby každému jednému ušlo sa, po čom dasku utreme. Na štvrtý deň, ak je tiché a snečné počasie, vyženeme stado na trávu, kde vesele pobejú a chytajú muchy. Jasná chodí na pašu, nebudeme ich kŕmiť vajcom ale dobre uvareným pšenom, v mlieku močenou krupicou alebo kukuričnou múkou.

O dva týždne už aj ráno možno vyhnat stado na pasienek, len nech je dobrý čas. Za obľúbenú kŕm slúžia muchy a chrobač, na túto usilovne poľujú malé morčence.

Pri kŕmení dávajme pozor na to, aby potrava bola čistá a zdravá, a pri nej aby nechýbala čistá voda. Na 20 kusov rátajme denne pol litra mlieka. Toto nesmie chybovať, najmä ak je pasienek slabý. Takto kŕmime morčence asi dva mesiace, po čom nasleduje choroba jejich, ktorá spojená je s tým, že hlavy im červenejú. V tomto čase lepšie treba ich kŕmiť s mliekom a s varenými vajcami, a veľmi pozorlive opatrovať. Chrániť od vetra, zimy, dažďu a prechladnutia. Jak sme trpeli medzi nimi starého moriaka, teraz odstránime ho od stáda, aby choré nedošliapal. Veľmi slabé osobitne opatrujme. Keď zbadáme, že jednej-druhej oči zlepujú sa, umývajme ich teplou vodou dotiaľ, kým neotvorí ich. O 1—2 týždne nemoc pomine, a vtedy nemáme sa čo obávať, že morčence nedorastú. Po tomto od rána do večera môžu byť na pasienku, kde dokonale zpevnjú, a len ráno a večer pohodíme im trochu jačmeňa, ovsa alebo kukurice. Za pol roka dosiahnu veľkosť starých, a vtedy môžeme ich odpredať. Ale lepšie urobíme, keď čakáme s tým do februára, lebo vtedy majú o mnoho väčšiu cenu. Pri dobrom držaní dokonale dospejú, ale jestli chceme dosiahnuť lepší výsledok, tak napchávajme ich práve tak ako husy, tiež s kukuricou. K tomuto zriedka potrebujú celú zrnku kukuričnú, ale múku z ktorej narobia súlance. Tého hodne pred časom — aj pred mesiacom — nachystajú, v peci vysušia a do vreca odložia. Pred kŕmením do mlieka alebo do mästnej letnej vody ich namočia aby boli hladké. Z prvoty 10—15 takýchto súlancov rátajú na jedno kŕmenie, o týždeň 30—40 takýchto strávi. Kŕmenie trvá 2—3 týždne.

Morky mimo vlastných chorôb aj iným sú podrobené. Takto: trpia na pípeľ, ktorý tak treba liečiť, ako sme to spomenuli pri sliepkach. Trpia na mechúrovú chorobu, v ktorej morka tak vyzerá, ako keby bola neobyčajne tučná, ale keď ju do ruky vezmeme, zbadáme, že je ľahká a nadutá. Mechúre, ktoré má po sebe, naplnené sú vodou a s plynom. Prepichnete ich s ihlou, a o krátky čas koniec bude chorobe. Mladé často trpia na hnačku, inokedy zas na tvrdú stolicu. Za liek odporúčame premeniť potravu. Všeobecný liek je pri všetkých chorobách: v mlieku močený chlieb.

Poučný článok náš odporúčame gazdinám. Prajeme im, aby mali čím väčší ošoh z chovania hydu. F.

Jaká bola úroda v Uhorsku r. 1903. a r. 1904.

	roku 1903. urodilo sa	roku 1904. urodilo sa
Žita (pšenice) ---	44,077.754 m. c.	37,306.611 m. c.
raži ---	12,028.671 "	11,146.126 "
jačmeňa ---	14,060.018 "	10,867.705 "
ovsa ---	12,676.469 "	9,111.734 "
kukurice ---	34,482.437 "	15,088.287 "
zemiakov ---	45,010.748 "	30,046.408 "
krmnej repy ---	48,741.948 "	30,224.504 "
cukrovej repy ---	20,955.844 "	15,905.935 "
inakšej krme ---	149,909.699 "	88,285.666 "

Vyzvanie k predplateniu.

Predplatná cena našich novín je :

na celý rok **4 koruny**
na pol roka **2 koruny**
na štvrt' roka **1 koruna.**

Do Ameriky: Na celý rok 8 korún. — Do Pruska na celý rok 6 korún.

Tíh ct. predplatiteľov, ktorí sú v Amerike alebo v Prusku a ktorí neposlali nám vyšoznačené predplatné, prosíme, aby si čím skôr vyrovnali svoje predplatné podľa hore označeného vyzvania.

«Kreštan» kiadóhivatala

Budapest, IV., Ferencz József-rakpart 27.

DOPISY.

Z Trenčanskej.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!
Velavážený Pán Redaktor!

Ráče byť tak láskavý týchto pár riadkov v našom obľúbenom «Kreštane» uverejniť.

Ten pevný základ liberálneho blahobytu sa už predsa ráz zrútil a včul vídal komu pripadla tá všestranná uznanlivosť na ktorú sa liberáli pri každej príležitosti tak radi odvolávali. Je pravda, že naša liberálna stolica zas len ukázala svoju neschopnosť a zapredanlivosť. No ale ľudia nečudujte sa, veď čo robila liberálna vláda vo veľkom v krajine, to isté sa robilo u nás v malom. Tu všetko išlo na rozkaz a všetko muselo byť prevedené tak, ako to hlava stolice žiadala. Netrpelo sa tu žiadnej protimluvy, tak že sa už sotva kto opovážil slova pozdvihnúť. Stoliční páni museli tak tancovať ako im z hora pískali. Bola to ozajská diktatúra, ktorá všetko zmietla čo jej bolo oproti. Následkom toho ostala naša stolica známou a vychýrenou po celom svete na toľko, že si ľudia o nás napospol hovorievali, že my aj vola vyvolíme za ablegáta, nech je len liberálny. V našej stolici ľudová strana dobrý koreň pustila, lež nemá všade zodpovedných zahradníkov. Úfajme sa, časom aj tohoto dožiť!

Jano z budy.

Hronský Sv. Benedik.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!
Dôstojný Pán Redaktor!

Úctive prosím, ráče nasledovné riadky uverejniť v našom obľúbenom «Kreštane».

V novembri minulého roku na tom sa usniesli dvanaásť mladých občanov u nás, že založia čítací spolok

alebo katolícky kruh. Úmysel tento sdělili miestnému pánu farárovi, ktorý ho odobril a spolu prisľúbil, že všetky k tomuto cieľu potrebné kroky sám porobí. Dňa 21-ho februára o 8 hodine večer držali sme teda slávnostné otvorenie tohoto spolku. Nech je on oživotňujúcim prameňom pre celé naše mestečko a ohníštom kreštanského presvedčenia a pravých zásad vlasteneckých, ako ich pred Bohom i svetom pestuje a verejne ohlasuje ľudová strana.

Úd kat. kruhu a ľudák.

Z Prievidze.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!
Dôstojný Pán Redaktor!

Prosím o laskavé uverejnenie týchto mojich pár riadkov v našom «Kreštane».

Sľúbil som Vám že budem o našich priateľoch a nepriateľoch a o našej ľudovej Banke písať. Teda včul o tej ľudovej Banke. Vezmite si na príklad všetky okolité mesta: Oslany, Topolčany, T. Sv. Martin a najdete tam nielen jednu, lež i tri sporitelne. Ale v tých mestách si aj uctia tých ľudí, čo si u týchto ústavoch peniaze požičajú a tým zase dávajú väčšie úroky čo svoje peniaze do nich vkladajú. Čo ale robia v prievidzskej sporitelni s ľuďmi? Ten čo musí drahé úroky platiť, z čoho žije celá sporitelna, musí sa uponížiť, prosiť a skoro otrokom byť za to, že na drahé úroky dostane peniaze. Čo ale robia s tým, čo svoje peniaze do tohoto ústavu vkladá? S tým si frčky hádzu, ako ľudia, ktorí majú peňazi dost.

Dobre vieme, že v prievidzskej sporitelni je najviac sedliackých peňazi. Aj to vieme, že túto sporitelnu židia komandirujú. Prečo by sme teda nemohli v Prievidzi založiť jednu ľudovú Banku, v ktorej Banke by tí boli direktoria, ktorých si my ľud vyvolíme. Takáto Banka bude istotne po ľudský s nami zachodiť a pre chudobu účinkovať, aby kto peniaze potrebuje chytro a lačno ku nim prišiel. Tí ale čo sú v tom šťastlivom položení, že si dačo usporiť mohli, za jejích vkladky dostanú sodpovedné úroky. O krátky čas budeme mať v tejto záležitosti shromáždenie. Prosím preto už včul všetkých okolitých občanov ešte aj zo súseďných stolíc, podporujte si Vašu ľudovú Banku.

Potravné spolky si tiež založíme v Handlovej, Prievidzi, Nedožieri, Brusnom a v Novákoch. V Handlovej bolo z tejto príležitosti už 26. februára vydržiavané jedno shromáždenie.

Pri potravných spolkoch má ľud veľmi veľké poľahčenie. V prvom rade dostane dobrý a lacný tovar. Neklamú ho pri váhe a pri miere. S osohom delia sa všetci čo do spolku patria. Nadevšetko pri strihaných tovaroch netreba dať 200 percentov zásluhy kupcom.

Kdekoľvek založené sú tieto kreštanské potravné spolky, je svet všade spokojný a ľudia sú pri tom samostatní. Aj my sa teda dáme do spolkov, aby sme boli samostatní, neodvislí, spokojní a pevní. — Včul ale niečo o ľudákoch a o našich liberáloch.

Dávno sme si žiadali v prievidzskom a žabokretskom okrese aby sme mali jedného ľudového pravotára.

Že sme sa tejto radosti dožili, za to buď chvála Bohu. Máme tu už ľudáka za pravotára a to je pán dr. Dezider Hajts, muž veľmi prísneho a šlachetného smýšľania. Odporúčame ho čo najvrelej všetkým ľudákom, prievidzského a žabokretského okresu. Dr. Hajts hlasoval s ľudovou stranou na nášho ľudackého kandidáta Brestyenskyho. O prievidzských liberáloch by sa celé knihy daly popísať. Včul' nemáme k tomu ani času ani miesta. Pri príležitosti si ich ale všetkých opíšeme. Zatiaľ s Bohom.

Prievidzsky ľudák.

Z Koša.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!
Mnohovážený Pán Redaktor!

Boh láskavý doprial nám dožiť sa radostnej noviny t. j. osvietený pán biskup svätokrižsky povýšili milovaného nášho pána farára Franka Kluch za dekana. My košovskí ľudáci veľmi sa tešíme tomute vyznačeniu, lebo pán dekan náš sú kňaz horlivý a ľudák neohrozený. Dávno zaslúžili toto vyznačenie, len že mali nepriateľov, ktorí brojili oproti nim, pomlúvali ich či pred p. biskupom či pred političnou vrchnosťou práve tak ako to robili s bývalým lazianským pánom farárom Jozefom Kačka, až ich konečne vyňúrili odtiaľ. Tak sa boli dali tí nepriateľskí a pomstliví liberáli prievidzskí aj do pána farára sebedražského a do cachovského, preto že boli a sú tuhí ľudáci. No chvála Bohu nestalo sa nič ani týmto velebným pánom, ani nášmu dobrému p. dekanovi. Jedine im možno ďakovať, že 40 košovcov hlasovalo na p. Breštenského, kdežto za pána Ernsta len 18 bolo. Veď keby u nás nebolo toľko korheľov, keby sme nemali žida a rychtára Damera, ktorí majú nás vo vačku, boli by sa náš pán dekan s väčším vojskom dostavili na volbište. No dá Boh, že tábor náš poraste, najmä až sa vyslobodíme z pazúrov našich cicavcov. Aj pri tomto budú nám na pomoci náš pán dekan, ktorí požívajú uplnú priazeň našu. Prajeme im zo srdca, dobrého a stáleho zdravia. Nech im Boh pomáha v tom, aby všetkých Košovcov mohli priviesť do ľudovho tábora. Keďby všetci kňazia katolícki boli takí bojovníci strany ľudovej aký sú náš pán dekan. Živ ich Boh!

Ešte aj to vám dávam na vedomie, že p. Brestyensky už zadali petíciu oproti špinavej voľbe, ktorú násilní prézesi v Prievidzi previedli. Málo kde stvárali sa také nepravosti, a ten Csillagi nemal toľko ľudskosti, že by bol odhodil takýto špinavý mandát. Liberáli mysleli, že môžu hoc čo robiť, a že sa im nič nestane. Aj robili násilie nad násilie. Filbergerovi o tom sa snilo, že bude nadžupanom. Liberáli na to rákali, že p. Brestyensky nebudú mať peniaze na petíciu, a tak zostanú ukrité jejích nepravosti. No prerátali sa. Peniaze sám ľud poskladal, a petícia je už pred kr. Kúriou. Od toho času chodia liberáli ako otrovení, najmä Filberger, Abaffy, Skyčák, Gregor, Lendler a Dibel. Nielen naši sa strachujú pre zločin, ale aj nitrianski. Aj nadžupan je v kaši, lebo on rozkázal Čemnickému aby vyvolil Csillagiho ako čo bude. Treba s nimi zachodiť ako to zákon predpisuje. *Košovec.*

Zo Sebedražda.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Veľactený Pán Redaktor!

Prosím o láskavé uverejnenie tohto môjho dopisu v našom obľúbenom «Kreštane».

Už dávno sme nič nečítali v našom milom «Kreštane» o našej obci. Ja ako jednoduchý sedliak oprobujem jedno-druhé napísať o tom čo sa u nás stáva.

Tento rok sme mali veselého Mateja. Náš p. farár volajú sa krstným menom Matej. Teda už deň pred Matejom bola veľká hostina vo fare. Prítomní boli tam všetci okolití páni farári a páni kapláni. Aj zo zlatomoravského a zo žabokretského okresu boli tam páni. O tejto hostine sa neidem rozpisovať, bo by to ďaleko viedlo. Čo ale spomenúť musím je to, že všetci prítomní veľkú radosť mali nad tým, že nášho bývalého ablegáta osvieteného pána Štefana Rakovszkyho snem uhorský za podpredsedu snemu vyvolil. Shromáždení tu duchovní ako horliví pastieri ľudu a neohrození privrženci ľudovej strany telegrafične vyslovili svoju radosť a uprimné blahoželanie tak osv. p. Rakovszkému ako aj ľudovej strane. Daj Bože, aby po celej našej drahej krajine takto spolu držali a bojovali naši duchovní, potom sa nemusíme viac báť, že nám protivníci naši majetky naše poberú a zo škôl križe von povyhadzujú. Telegramm na osv. pána Rakovszkého podpísali: Jozef Wohlandt, dekan, Theodor Moser, titulárny kanonik, Ignác Czeizel, Franc Kluch, Ignác Lukács, Matej Grigely, Franc Potka, Anton Klein, Ján Murgács, Silvester Jung. My sebedražskí občania sa tomu veľmi tešíme, že toto pozdravenie práve z našej obce poslané bolo. Keď teda za toto duchovným našim srdečne ďakujeme, uprimne prajeme nech ich všetkých Všemohúci na dlhé letá živí akožto verných a horlivých zastupiteľov ľudu a neohrozených privržencov ľudovej strany.

Jano Prskota.

Odkazy redakcie.

Do pozornosti všetkým: Kto chcete predplatiť alebo adresu svoju premeniť, alebo kto reklamujete, vždy len takto musíte sa u nás hlásiť: *Kreštan kiadóhivatala Bpest, IV., Ferencz-József-rakpart 27. szám.*

B. Privigye. Ľudová Banka a potravné spolky sú znamenité myšlienky. Prosíme o ďalšie dopisovanie o týchto predmetoch. — **K. Cs. Zsolna.** Rozširujte «Kreštana».

Svadobné dary.

Pendlové hodiny s muzikou, z orechového dreva, jemno politované, hrajúce tie najkrajšie kusy **každú hodinu**. Cena s kysničkou a pakovaním **len 7 zľ.** Tie isté hodiny bez muziky ale s bijacím strojom, bijúce každú celú a pol hodiny, s kysničkou **za 5 zľ.** S bitím zvonového hlasu **za 5 zľ. 50 kr** Za dobré chodenie 3-ročné písomná záruka. Rozposielajú sa poštovou dobierkou alebo za vopred poslané peniaze. Akže by hodiny nezodpovedaly, tak sa zamenia alebo peniaze späť prinavrátia.

Hlavný sklad od r. 1878.

LEOPOLD MAYER cis. a král. prisahaný sudobný šacovník
Viedeň, XIV., Mariahilferstrasse 187/b.

Cenníky zdarma a bezplatne.

Telegram!

Sukne lodenové, polovlnené, rôznych a stálych barev, 1 kus po 65—70 kr., sukne „Mandžuria“ (novinka!) po 1 zl. 20. 1 zl. 25 kr. vyrábá a dobírkou zasilá: **Adolf Jelinek** v Lisku, p. p. Jimramov, Morava. Nehodící se zboží buď vymením, aneb vezmu zpět a peníze vrátím; nespokojenosť vyloučena! — Do 5 Kg. balíka se vejde 7 sukni! **Vzorky zdarma franco!**

Na 8 dňovu próbu

na dobierkulu 3 zl. pošlem moju opravdivú Solinger mašinu na strihanie vlás, a zavazujem sa tú istú behom 8 dni spätky prijať a tak tiež aj peniaze spätky poslať. Mašina je 16 cmr. dlhá, fajno niklirovaná, má 3 hrebene a jednu rezervnú strunu na trojaké strihanie, mašina táto by nesmela ani v jednej domácnosti chýbať, lebo cenu tejto mašiny pri 2 defoch za štvrt roka zošporujeme. Nožnice na bradu 2 zl. 75, opravdivá Solinger britva 1 zl. 50, najfajnejšej jemnosti je jasno brusená 2 zl. Kónské nožnice, voľačo pre gazdov neoceniteľného len 4 zl. Zásielky vybavujú sa na dobierku skrz sklad dielni. **Leo Lateiner**, Wieden, I. Fleischmarkt 17—42. I.

Oznamy prijíma

administracia

„Krest'an“

Budapest,

Szentkirályi-utca 28.

Na milliony siahajúca nemožnosť platenia

k tomu prinútilo fabrikantov na štoffy, aby nakopený tovar, než by ho snáď nespôhlive platiacim borgovali, radšej so značným spustením na cene jeho za hotové peniaze širšiemu obecnstvu k službám prepustili. Na prevedenie tejto akcie podobral sa

ORSZÁGOS POSZTÓKIVITELI ÁRUHÁZ

Budapest, VIII. ker., Rottenbiller-utca 1. sz.

Na vidiek rozposiela poštovou dobierkou na jedon mužský oblek 3 metre jemného čierneho, tmavo-modrého, šedého alebo barnavého štoffu alebo **len za 5 zl.** návkam, lebo hotovosť, ako sa to predvída, nebude dlho trvať. Vzorky pre veľký obeh neposiela.

Niet choroby vo vašom dome

ak si dáte doniesť chýrny

Kráľovský-balsam

Kráta balsamov, ktorý je proti všetkým chorobám jedine istý prostriedok a aj každý starý neuh hneď vylieči; teda ho treba v každom dome držať, lebo týmto chýrnym balsamom prekaží sa bolenie hlavy, lámbka, pakostnica, reuma, bolenie zubov a chrčta, trhanie v nohách, kolíka, bolenie žalúdka atď.: slovom jediný istý liek proti každej nemoci je chýrny Kráľovský balsam, teda nevyhnutne je potrebné, aby v každom dome bol na pohotov. Cena veľkej flaše 2 kor. s úplným návodom o upotrebení. Môže sa dostať u **Grósz-Nagy Ferencza** apotekára v Debreczene č. 17. Arany egyszaru gyógyszerész. V Budapešti v Török Jozsefovej apotieke, Király-utca 12. — S týmto liekom môže sa objednať v celej krajine uznaná chýrna hajduska pomáda na bavuze, od ktorej za najkratší čas možno dostať najlepšie bavuze, 3 tegle za 1 kor. 50 hal.

Poranenie

jakéhohol'vek druhu nutno je chrániť pred zanečistením,

ponevač týmto i z najmenšieho poranenia môže sa vyvinuť rana ťažko zahojiteľná a nebezpečná. Osvedčeným a dobrým prostriedkom ku chráneniu rán je od 40 rokov známa zmäkčujúca a výtažná masť, takzvaná **Pražská domáca masť**, ktorá chráni rany, zánet i bol'asti mierni a javí chladivý účinok a tým ku zaceleniu a hojeniu rán prispieva.

Objednávky vybavujú sa obratom posty.

1 krabica (láhev) 40 halierov. Pri vopred zaslaní 3 K. 16 hal. zasielajú sa 4 krabice, alebo za 4 kor. 60 hal. 6 krabice franco na všetky stanice Rakúsko-Uhorska.

VYSTRAHA! Všetky čiastky obalu opatrené sú ochrannou známkou.

Hlavný sklad:

B. FRAGNER, cis. a kr. dvorný dodavateľ
lekárňa „U čierneho orla“
v Prahe, Malá Strana 203. roh Nerudovej ulice.

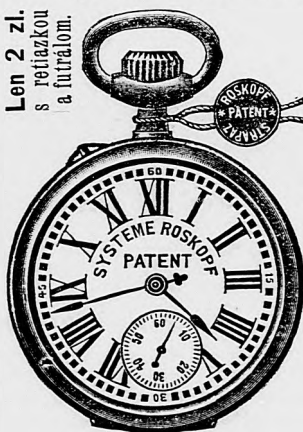
Sklady v lekárňach celého Rakúska

— Hlavný sklad u Jozefa Töröka v Budapešti. —

II.

Na 6 mesačnú próbu

pošlem každému svetochýrné, jedine opravdočné

Len 2 zl.
s retiazkou
a futrálom.**Roskopf-systémové Patent-Anker Remontoir-hodinky**

s povodnou plombou, otvárajúcim vrchnákom, ktoré za 36 hodín len jeden ráz treha natiahnúť, majuemálovy ciferník a čiernu imit. ocelovu lebo niklovú schránku. Zavazujem sa že ich v 6 mesiacoch nazpäť prijmem a peniaze bez vsetkej sračky navratim. Tisíce uznávajucich listov dokazuje upotrebitelnú svetovú chýrečnost mojich Roskopf-hodinok. — **3 ročná písobná záruka.** — Pôvodne fabričné ceny s retiazkou a futrálom: 1 kus 2 zl., s duplovaným vrchnákom 3 zl., 40 kr. S podobizňou Jeho Veličenstva kráľa alebo Piusa X. pápeža, uhorskou

korunou, pekným polovníckym alebo krajovým obrazom o 10 krov dražšie. — Rozposielanie na dobierku vybavuje hlavný sklad Roskopf-hodinárskej fabriky. **Max Böhnel** hodinár, Wien, IV., Margarethenstrasse 38. dodavateľ c. a kr. štátnych úradníkov. Vyznačeny r. 1904. v Paríži Grand Prix a veľkou zlatou medailon. Najväčš a a najstaršia firma založená r. 1840. Ponevač jedine ja mám hlavný sklad na opravdivé Roskopf-systémové Patent-Anker-Remontoir-hodinky, tak sú len moje hodinky opravdivý dorobok, ktorú okolnosť tisícami uznávajúcimi listami viem dokázať. Dalej dávam na známosť že som hodinársky majster a nie odkurec. Ziadajte si najnovsi moj cennik, ktorý obsahuje 1000 vyobrazení hodinových a rozličného zlateho a strieborného tovaru fabričnými cenami. Tento cennik zdarma rozposielam.

500 Korún

vyplatím tomu, komu by po upotrebovaní Bartillovej ústnej vody, jedna fľaška 70 hĺ prinavrátilo sa bolenie zubov alebo zápach. Z úst. (franko-Zasielka 95 h. osobyte). E. Bartilla-Winkler, Viedeň (Wien) 19/1, Sommergasse č 1. Ziadajte si v lekárni Bartillovu vodu na zuby. Kto by nám oznámil nejakih napodobňovateľov ten bude štedre obdarený. Na miesta, kde by táto voda nebola k dostaniu, pošlem 7 fliaš za 5 K 20 h. frankov. Jednu fľašu nepošlem.

Žiadajte si cenník.

Zdarma a bezplatne zašlem môj, v slovenskej reči, bohate ilustrovaný cenník, ktorý viac než 1000 obrazov obsahuje rozličných hodín, zlatých a strieborných predmetov ako aj hudobných nástrojov

HANNS KONRÁD

I. hodinová fabrika a exportní obchod

BRÜX No. 1493. (Česko.)

**Pôvodné Roskopf-double zlaté savon-
net-Anker Remontoir hodinky**

su tie najnovšie Roskopf hodinky. Tieto hodinky maju viborný a garantovaný precízny anker stroj, su duplavane zlatou pokrivykou so strunou. Double zlatu je zlatu zcela podobné a zlatovu podobnosttuto nikdy neztrati. Tieto hodinky obdivuju vobec ľudia pre jejich skvostné vystrojenie a su od pravého zlata nie k rozoznaniu. Cena **zl. 5.— K.** K tomu s odpovedná double zlatá retiazka pre pánov **zl. 1.50.** Ku každým hodinkám priložené je pismo záruky na 3 roky. Rozposiela len s poctovou dobier.

**Jozef Spiering,
Wien, I., Postg. 2-3.**

**SCHICHT-
..MYDLO..**

so známkou Jeleň alebo Klúč

najlepšie a najvýdatnejšie a tak aj najlacnejšie mydlo.

Bez akýchkoľvek škodlivých častok!

Všade k dostaniu!

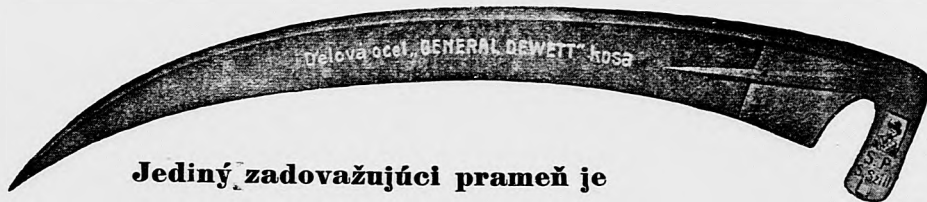
Pri kupovaní ale obzvlášte na to pozorujme, aby každý kus mydla opatrený bol názvom «Schicht» a s jednou hore označených ochranných známok.

Najlepšia kosa na svete je „kosa z delovej ocele generála Devetta“,

ktorá je z najvýbornejších kovov složená zhotovená je z najlepšej a najvýbornejšej delovej ocele, a s takou umeleckou vedou je dvojnásobne zahartovaná, že jej možnosť vzdorovania stojí na najväčšom stupni a prevyšuje všetko, čo sa v tomto obore nachodí.

Ochranná známka.

Jediný zadovažujúci prameň je

PAVEL SOHR, v SOMOGY-SZILL-E,

jediný zosielateľ kosí generála Devetta,

ku ktorému majú sa zaslať všetky dopisy a objednávky, týkajúce sa kôs generála Devetta.

Pri objednaní 5 kusov poštové výdavky znáša firma. Pri objednaní 10 kusov tiež dielňa znáša poštové výdavky a k tomu jednu kosu ešte zdarma zašle. — Za každú kosu z delovej ocele generála Devetta dielňa ručí a nezodpovedajúcu kosu dielňa bez všetkých útrat začaruje (ale zo skúsenosti vieme, že medzi 1000 kusami sa ani jedna zlá nenachodí).

Objednávky sbierajúcim dáme osobitnú vzácnu výhodu. — Každý nech si žiada cenník na dopisnici.

S kosou z delovej ocele generála Devetta pri jednom brúsení možno na diaľku 250—300 krokov kosiť. Jedno nakovanie dostačí na viac dní. Kosa z delovej ocele generála Devetta zhotovená je po ruke

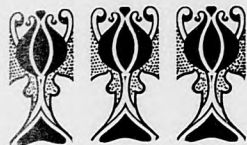
Diamantová ocelová britva s trojročnou zárukou za 1 zlatý 50 krajciar. Cenná britvová pošva zdarma.

jedného riadneho kosca, vykovaná a vyprobovaná zašle sa so zárukou. Preto nech si nikto do tých čias kosu neobjedná, kým si od výšmenovanej firmy obrázkový cenník nežiada, ktorý zdarma mu zašle.

Od 30 rokov známe a chýrné

karpatské zdravotné pilulky

vynajdené a pripravené jedine

JÁNOM FRIEDRICHOM, lekárnikom

v Malackách (prešporská stolica),

sú vzácnym a lacným domácim liekom

proti zapčeniu, zašlamovaniu, nechuti k jedlu, žalúdkovému, katarrhu, zpuchnutiu žalúdka, vetro, zvratu, boľeniu hlavy, zimnici, zlatej žile, výsypu, žltenci, bleďačke a starým otvoreným ranám.

Cena týchto piluliek je tak ľavná, že i každý chudobný si ich kúpiť môže. stojí totiž 1 škatulka s 15 pilulkami 21 kr., balíček obsahujúci 6 škatuliek stojí 1 zl. 5 kr. Keď sa k cene piluliek priloží 20 kr. a peňažitá hotovosť keď sa pošle s poštovou poukážkou, tak zásielka piluliek pošle sa vyplatením poštovného, kamkoľvek v rakúsko-uhorskej ríši. Menej než balíček nezasiela sa.

Jediné zasielateľstvo u J. Friedricha, lekárnika v Malackách (prešporská stolica).**Výstraha Ponevác moje pilulky často falšované bývajú, prosím tieto len u mňa kupovať'****Výťah zpod'akovani.**

Vel'actený pane lekárnik!

Úctive prosím, buďte tak láskavý a ráčte mi poslať jeden balík tých vašich výborných karpatských piluliek, čo možno v najkratšom čase, lebo ich vel'mi potrebujem pre moju manželku, ktorá mi ochorela, ponevác sme už zkúsili niekoľkokrát tieto liečivé a vel'mi prospešné vaše pilulky; teda máme tú nádej, že jej zas dobre poslúžia v jej nemoci, lebo sú spolahlivé v každej vnútornej nemoci, čo sme už dobre zkúsili. Šťastlivý nový rok Vám vinšujem; a úprimné pozdravenia Vám odosielsam. S úctou služebník

V Sobotišti dňa 31-ho decembra 1904.

Ján Brana, mlynár.

Vel'actený pane!

Prosím o jeden balík zdravotných karpatských piluliek čo najskôr. Mne vrúcné poďakovanie, našlo sa asi 22. domoch za vyliečenie s jejich zdravotnými pilulkami. Toto verejné poďakovanie s týmto činí

v Semci, dňa 10-ho decembra 1904.

Ján Cseđerle, okresný notár

Vel'actený pane lekárnik! S hlbokou úctou vám ďakujem za Vase pilulky, nech Vám dá Pán Boh dobrého zdravia a dlhý vek, aby Vaše zdravie tak rozkvetalo, ako mne. 15 rokov som trpel bol'ast' v hlave a teraz som úplne zdravý. Pošlite mi pre mojich susedov dva balíčky.

V Častkove, 26. januára 1899.

Martin Sedlaček.

Ctený pane! Žiadam Vás týmto o zaslanie jedného balíčka zdravotných piluliek; trpel som 24 rokov na žalúdkové bol'asti a mnoho som utrátil a ničím som si pomôcť nemohol, ale teraz, chvála Bohu, som už 4 roky zdravý a nič mi nezaškodí. Nech Vám Otec nebeský dobraje dlhý vek a zdravie, aby ste mohli slúžiť ľudu nemocnému.

Vo Vel'kej Bytči, 18. oktobra 1898.

Ján Horák.

Blahorodý pane lekárnik! Prosím Vás pekne, pošlite mi Vašich karpatských piluliek, ktoré účinkujú mi tak dobre, že už bez nich byť nemôžem, užívame ich celá rodina.

Štubňa, 9. augusta 1899.

Ján Pavoni, podnikateľ stavieb.

Vel'actený pane lekárnik! Žiadam zdvorile, pošlite mi Vašich vytečných a liečivých karpatských piluliek; aj ja Vám d'akujem za tieto, lebo nemôžem bez nich byť, nech Vám Pán Boh dlhé roky da.

V Petrovci, Bážka 28. jan. 1900.

Ján Nicota, tesársky majster č. 1270.

Blahorodý pane lekárnik! Úctive Vás prosím, ráčte mi zaslať obratom pošty 1 balík Vašich výborných karpatských piluliek, lebo blahodarniejšieho lieku neznám proti zapčeniu žalúdkového katarrhu nad Vaše znamenité pilulky. Dobrorečím Vám za tento liek srdečne.

V Sobotišti, 19-ho dec. 1894.

S úctou Ján Vrana, mlynár,

Blahorodý pane! Prosím, buďte tak láskavý a pošlite mi 1 balík Vašich výborných zdravotných piluliek, jako vyliečený prajem Vám mnoho zdravia 14 rokov ma nohy boleli a mal sem aj rany; od Vašich piluliek sa mi vyhojené. Nech Vám dá Pán z neba to najlepšie, čo si od Neno žiadate.

V Hriadku, 2. jan. 1900.

S úctou Adam Glabicz, v tovarne na tannin.

Vel'act. Pán Friedrich! Mai som Vaše karp. pilulky raz a po utrebení prestala mi bolesť pri srdci, už skoro 20 rokov trvajúca. Nech Vás Pán Boh živí a dá Vám dobrého zdravia, aby Ste mohli ľudu pomáhať! Prosím ešte doratom pošty 2 balíčky Vašich karp. piluliek. S úctou.

V Tr. Teplej, d'na 8. nov. 1901.

Josef Kabasta.

Vel'actený Pane Lekárnik! Prosím, pošlite mi tri balíky karpatské zdravotné pilulky za týchto 6-70 k. — Mnoho vdaky som Vám podžen, za Vaše znamenité pilulky, ktoré už 12 rokov užívam a vždy s dobrým účinkom; tak že ich smelo odporúčam každému, lebo ešte nikoho nesklamaly. Preto nech Vám Pán Boh dá zdravia, aby Ste mohli ešte mnohých sprostít od všelijakých nemocí. Srdečne Vas pozdravujem.

Nemešany, 17. jan. 1902.

Ján Urbán.

Vel'actený pane lekárnik!

Prosím zašlite mi z Vašich výborných karpatských zdravotných piluliek jeden balíček, ktoré mi od hlavy boľenia dobre účinkovali. V Melčiciach, 12. febr. 1901. Ondrej Novák, roľník, č. 17.

Ctený Pane!

Žiadam Vás, zašlite mi jeden balík Vašich karpatských, zdravotných piluliek, lebo ja som 24 rokov trpel na môj žalúdok vel'kú bol'ast' a mnoho penazi som utrátil a s ničím som si pomôcť nemohol, teraz chvalabohu som 4 roky zdravý a nič mi neškodí, ako som, začal užívať Vaše pilulky. Tak nech vám Otec nebeský zdravie a dlhý vek dá, aby Ste mohli čo najd'alej slúžiť úbohému nemocnému ľudu. Vo Vel'kej Bytči, da 18. okt. 1898. S úctou Ján Horak.

Urodzenému pánu lekárnikovi Jánovi Fridrichovi v. Malackách.

Vašimi zdravotnými pilulkami karpatskými som už vel'a veriacim pomohol. Znovu prosím dve škatule. V Barande, dna 16. dec. 1897. So zvláštnou úctou.

Vincent Vég, farár.

Blahorodý Pane!

Znovu prosím jeden balíček z Vašich zdravotných piluliek, ktoré na oza podivuhodné účinkujú; od tej doby, čo ich užívam, netrpím už na žalúdok V Eleku, dna 16. dec. 1897. S úctou Michal Hammer.

Ctený p. lekárnik!

Ráčte mi z Vašich piluliek znovu dva závitky poslať, ktoré tak výsledne účinkovali na moju nemoc, že ľudia vypytujú sa ma, čo je to za liek, ktorý ma vyliečil. Smele ich môžem hocomu odporúčať. V Apáth-Maróthe, dna 11. dec. 1897. S úctou Michal Kuzma.

Velactení pane Friedrich!

Vaše výborné pilulky zdravotné sú veľmi dobrým liekom proti všetkým nemociam; i mne vel'mi dobre účinkovali, začo Vám srdečne d'akujem. Nech Vás pán Boh živí, že by ste ešte na dlhý čas s Vašimi pilulkami všetkým k Vám o pomoc utiekajúcim pomáhať mohli. Pošlite pre moju susedu päť balíčkov na dobier

Ondrej Vallo, roľník V Báč-Laliti dna 5-ho januára 1904.

Otený Pane!

Už viae rokov trpím na boľenie hlavy atd. a nič mi nepomáhalo ako len vaše vzácne zdravotné pilulky mna úplne uzdravili. Tak Vás laskave prosím, sašlíte mne eš' o dva balíčky z vašich karpatských piluliek. Nechcem totiž, aby v moj om dome nikdy nechýbali. Nech Vas Pán Boh živí. S úctou, Andrej Svehík V Tek. Lovči dna 25-ho augustu 1903.

Velactený pane lekárnik! Ako som ja Vaše výborné zdravotné pilulky, zozšíril, že sú užitočné každému chorému človeku ako aj mojej sestře Zuzane Lenko, ktorá je už zdravá tak, že teraz aj druhému môžem Vaše zdravotné pilulky odporúčať. Tak prosím zas o zaslanie dvoch balíčkov z Vašich piluliek karpatských. S hlbokou úctou Juraj Lenko, Predný v Liptovskom. Sv. Mikuláš dňa 6-ho Oktobra 1903.

OCHRANCA ŽIVOTA.

Skutočná udalosť zo života. — Rozpráva: **ONDREJ FABIAN V TURKEVE.**

Napodobnenie tisku je zakázané.

Odkedy je svet svetom, nikto ešte tak nezkušil osoh čítania, ako môj otec, ktorý bol ťažko nemocný a že je teraz zdravý, môže dakovať len tomu, že vie čítať.

Osem rokov sa trápil môj otec na žalúdočnú krč, črevové neduhy, namálokrevnosť, každý rok ho na-

padla červienka a pritom klopanie srdca. Toto byly jeho vnútorné choroby. Lež trpel neborák aj na strašné zovnútorne neduhy. Ohavne ho trápily lámka a rheuma, bolel ho driek, mal strašné lúpanie a nebolo mu žiadnej pomoci. Už-ú vzdal sa toho, aby vyhádzoval groše na lieky, do perin zakrútený celý deň sedel pri kachloch a čítal z modlitebnej knižky a z kalendárov. Naraz vám zkríkne: — To je ono!... — Čo? — pýtali sme sa ho. — To je ono! — opakoval stavec a ukazoval na jednu poviedku s nápisom «Tajomstvo jedného starca», v ktorej istý Štefan Szabó vypráva, že už žiadon liek na svete nemohol mu pomôcť, konečne sa obrátil ku chýrečnému Fellerovmu «Elsa-Fluidu», z lekárne Eugena V. Fellerera v Stubici, Templom-utca 18. sz. (záhrebská stolica), ktorý nielen jeho vyliečil, lež ešte aj mnohých iných ľudí v obci. Nechceli sme pokaziť nášmu úbohému otcovi jeho dobrú vôľu a na jeho žiadosť dali sme mu doniesť z lekárne Eugena V. Fellerera v Stubici, Templom-utca 18. sz. za 5 korún 12 flašiek toho «Elsa-Fluidu», lebo menej nepošle. Pán lekárnik na poštovú dobierku poslal nám jeden tucat flašiek Elsa-Fluidu a pripojil k nemu aj návod o upotrebení, z ktorého sa dozvedeť, ako treba liek užívať. Poštu zaplatil on sám.

Za 14 dní každú hodinu 20 kvapiek vypil môj otec v mlieku z tohto voňavého «Elsa Fluidu» a každé rano a každý večer sa dobre natrel týmto «Elsa-Fluidom». Od 9. dňa sa lepšie cítil a začal už aj chodiť, o dva týždne ale bol už úplne zdravý.

V dedine a na okolí sa onedlho každý dozvedel, že môj otec je zdravý. Všetci si objednali Fellerov Elsa-Fluid a div-divúci, každému osožil. Tu len niekoľko pádov chcem pripomenúť: Štefan Dandár následkom svojej staroby mal slabý zrak, už skoro oslepnul a preto začal užívať Fellerov Elsa-Fluid. O šesť týždňov mal taký zrak, ako mladý človek. Ján Veľký a ešte iných 20 ľudí mali klanie, bolenia drieku, bolela ich hlava a kríže, veľmi kašľali, mali influencu a Fellerov Elsa-Fluid všetkých vyliečil. Žena Karola Erősa mala závrät, bolely ju prse a mala horúčku. Gazdina pána farára dostala na tvári otvar, na nohe mala zastaralú ranu, bolel ju krk. Ondrej Zázvorka a jeho šestoro detí trpelo na žltáčku, žalúdočnú neduhu, mali zatvrdnutú stolicu a hlísty. Fellerov Elsa-Fluid tak tieto ako aj všetky iné nemoce úplne vyliečil.

Elsa-Fluid stal sa ustavične viac chýrnejšim, chudobní ľudia poskladali svoje groše a mnohí si objednali dohromady 4 tucty za 16 korún, aby im to takto lacnejšie vyšlo. Tento liek osoží aj drúbézi a ošipaným. Mójmu starému otcovi nedalo pokoja, ako by mohol preukázať svoju vďaku pánu Eugenovi V. Fellerovi, ktorému mohol dakovať celé svoje zdravie. Keď raz prišiel z kostola, povedal mi takto: To môžem čítaniu dakovať, že som v kalendári na tento dobrý liek prišiel, ktorý bol ochrancom môjho života, sadni si teda syn môj a napíš lekárnikovi Fellerovi, ako som bol chorý ako mi pomohol Fellerov Elsa-Fluid, a aby nešanoval groše, ale aby dal vytlačiť do novin a do kalendárov, nech vie každý sved, aký výtečný liek je jeho Elsa-Fluid. — Vy, milí čitatelia, keď sa chcete dať doniesť Elsa-Fluidu a chrániť sa chcete od všelijakých iných bercenných padelanín, takto adressujte:

Eugen V. Feller, lekárnik

Stubica, Templom-utca 18. sz. (záhrebská stol.)

Daj Pán Boh, aby sa tento zázračný liek nikdy neminul a každému tak výsledne osožil ako môjmu starému otcovi

Len napodobneniny nekupujme, lebo načo napodobneniny kupovať, keď za tie isté peniaze opravdový Fellerov Elsa-Fluid tiež možno dostať? Pozorujme teda na meno «Feller».

Pravý Fellerov Elsa-Fluid

(Fellerov Fluid z essencií príjemne voňajúcich bylín so známkou „Elsa“)

musí na všetkých úpravách a na každej flaške nosiť takúto ochrannú známku, jaká je tu vyobrazená s menom «Elsa» a s podpisom «Feller». — Zdravotníckymi vrchnosťami preskúmaný a odobrený prostriedok a na výstavách v Paríži, v Ríme, v Londýne, v Nizze a v Berlíne Fellerov «Elsa-Fluid» vyznačený bol zlatou medailou, krížom a čestným diplomom v novejšom ale čase španielsky rád červeného kríža vyznačil shotoviteľa «Fluidu» záslužnou striebornou medailou. Objednávajte si Fellerov «Elsa-Fluid» len poštovou dobierkou, alebo za vopred zaslané peniaze.

Cena opravdového Elsa-Fluidu:

Aj sportom, skatulkou a návodom k upotrebinu!	12 flaš. alebo 6 dvojj. fi. s 5 korún — hal.
24 " " " 12 " " 8 " " 60 "	
36 " " " 18 " " 12 " " 40 "	
48 " " " 24 " " 16 " " — "	
60 " " " 30 " " 20 " " — "	

Zdarma dostanete po každom opätovne objednanom tucte Elsa-Fluidu 1 flašku.

Dajej odporúčajú sa **FELLEROVE**

Rebarbara-Elsa-Pilulky

Najlepší, najlacnejší, tisícokrát vyprobovaný prostriedok na prehnanie; účinkuje rýchle, isto, bezboľastne, zvyšuje chuť k jedzeniu a napomáha trávenie, čistí a ulavuje bóle a choroby žalúdka a tráviacich ústrojov. Jedon baľik (6 škatuliek) s úpravou stojí 4 koruny franko.

Ponevác najnovšie Fellerov Elsa-Fluid často pod všelijakými podobne znejúcimi menami padelajú, prosí sa čtený čitateľ, aby pozoroval na meno „Feller“, a nech nepomýli opravdivý Fellerov Elsa-Fluid s podobne znejúcimi padelaninami (ako na príklad Gold-Else-Fluid, Luja-Fluid atď.). Nesvedomití ľudia ešte aj ochrannú známku napodobňujú, teda aj „ochranná známka“ je len vtedy opravdivá keďže je vidno a nej mená «Feller» a «Elsa».

Len **FELLEROV ELSA-FLUID** je pravý! Jestli sa jeden list náhodou ztratí, píšme rekommandovano.

«Ja som s vašim Elsa-Fluidom veľmi spokojný, to dokazujú moje objednávky. Elsa-Fluid budem vždycky po hotove držať.

Fr. Maurer,
lekár.

Fieberbrunn (v Tyrolsku).

Kto chce dostať Fellerov Elsa-Fluid, a pravé Fellerove Elsa pilulky, nech si objedná listovne a jasno napíše adresu jediného dorábateľa:

EUGEN V. FELLER, lekárnik,

dvorný dodavateľ jeho cis. a kráľ. výsosti princa Filipa Bourbona
STUBICA, Templom-utca 18. sz. (záhrebská stol.)

Hlavný sklad v Budapešti: u lekárnik Jozefa Töröka, Kráľovská ulica č 12., v lekárni «Nádor» dra Eggera Váci-körut-é 17. a v lekárni Bélu Zoltána, Szabadság-tér.

Výsledok Elsa-Fluidu je výborný, nielen mne veľmi dobre slúžil, ale aj detom v obci.

Bolenia hrdla mi prestalo, jako aj bolenia pŕs a hlavy. Mnohým detom som pomohol s nim pri bolení žalúdka.

Andrej Lipseí,
Imrich-Istvánfalú, o. p.:
Stracena, (Spišská stolica).

Tlačou Stephaneuma úč. spol. V Budapešti, VIII., Szentkirályi-utca 28/a.